

**BİRLİKTE YAŞADIĞI AİLESİNE EMEĞİNİ VEYA
GELİRLERİNİ TAHSİS EDEN REŞİT ÇOCUĞUN MUHİK
TAZMİNAT ALACAĞI**

Dr. Seyfullah EDİS
Medenî hukuk Asistanı

Memleketimiz halkının çoğunluğu çiftçilikle uğraşmaktadır. Çok eskidenberi çiftçi ailelerinde bazı reşit çocukların rüşde erdikten sonra da aileleri ile birlikte yaşamağa devam ettikleri sık görülen bir haldir. Kaldı ki, çiftçi olmayan ailelerde de emek veya gelirlerini bu şekilde aileye tahsis eden reşit çocukların sayısı az değildir.

Rüşde erdikten sonra ailesinden ayrılarak, kendisine bağımsız bir yaşayış sağlayan veya henüz reşit olmayan çocuklarla ana-babasının alacaklılarının karşısında ailenin refahına emek veya gelirlerini tahsis etmek suretiyle katılmış olan reşit çocukların korunmaya muhtaç oldukları gereğini duyan kanun koyucumuz, bu konuya iki maddesini ayırmış bulunmaktadır :

«*Ev reisiği*» fasıl ve «*çocukların alacağı*» yan başlığı altındaki MK. m. 321'e göre, «ana baba ile birlikte yaşayan ve ivazından sarahaten feragat etmeksizin kendi sâyini veya varidatını aileye tahsis eden reşit evlad, bu tahsisinden dolayı ana ve babasından aleyhlerine vâki hacze iştirak veya iflâsları halinde masaya müracaat tarihi ile bir hak talep edebilir». «İhtilaf halinde hâkim, iddianın haklı olmadığını ve mikdarını serbestçe tayin eder».

Yine, «*mirasta iade*» fasıl ve «*aileye karşı yapılan fedakârlığa karşı tazminat*» yan başlığı ile MK. m. 610 da şu hüküm konulmuştur «ana baba ile birlikte yaşayan ve ivazından sarahaten feragat etmeksizin kendi sâyini veya varidatını aileye tahsis etmiş olan reşit evlad, taksim esnasında münasip bir tazminat isteyebilir».

İlk bakışta kolay anlaşılabilir gibi gözükken bu hükümler, doktrinde ve uygulama alanında çeşitli şekillerde yorumlanarak, çeşitli hüküm ve sonuçların ortaya atılmasına sebep olmuştur.

Bu incelememizde, doktrin ve mahkeme içtihatlarının ışığı altında, bu iki maddenin nasıl anlaşılması lâzım geldiğini, bu maddelerde öngörülen muhik tazminatın niteliğinin, doğumu şartlarının ne olduğunu, kimler tarafından kimlere karşı ileri sürülebileceğini, nasıl bir hesaplama metodu takip edilmesi gerektiğini ve diğer hüküm ve sonuçlarını araştırmaya gayret edeceğiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHİK TAZMİNAT ALACAĞININ HUKUKİ NİTELİĞİ VE DOĞUMU ŞARTLARI

§ 1. *Muhik tazminat alacağının hukukî niteliği
ve diğer özellikleri*

I — MUHİK TAZMİNAT ALACAĞININ HUKUKİ NİTELİĞİ.

A) *Klâsik Görüş.*

Genel olarak benimsenen görüşe göre, MK. m. 321 ve 610 da söz konusu edilen hizmetler ve gelir tahsisleri, çocuk tarafından karşılık (= ivaz = rémunération) gözetilmeksizin yapılırlar. Bu durumlarda, salt bir teberru (= libéralité) vardır (1). Bundan dolayı, reşit çocukların ana-babalarına karşı bir hak istemeğe yetkileri olmamak gerekir. Ancak, hakkaniyet ve nasafet kurallarının bir gereği olarak, çocuğa alacaklılar veya ortak mirasçılar karşısında bazı haklar tanınmıştır. Gerçekten haciz, iflâs veya mirasçılık durumlarında karşılaşıldığı üzere, çocuğun ailesinin refahına ücretsiz katılmış olmasından ötürü üçüncü kişilerin yararlanması hak ve nasafete aykırı olurdu (2). Şu halde yalnız emeğini veya gelirlerini ana-babasına tahsis etmiş olması vakiasından çocuklar lehine bir hak doğmaz. Aksi halde, bu emek veya gelirlerin tahsisinin karşılıksızlığı inkâr edilmiş olurdu. MK. m. 321 ve 610, ana-babasının hacze veya iflâsa tabi olmaları ihtimalinden veya çocuğun paydaşlar karşısında korunması zorunluluğundan dolayı konulmuş olan «*özel hüküm*» lerdir (3).

(1) JdT 1919 I 210; Rossel-Mentha : t. II, s. 274; Tuor (çev. Descheneux) : s. 238; Ayrıca bak. Message du conseil fédéral, 28 mayıs 1904, s. 42.

(2) JdT 1919 I 211; JdT 1923 I 420; Tuor : mad. 633, No. I; Oğuzoğlu : s. 316 vd.; Göktürk : II, s. 472; Ayrıca bak. Birsen-Gönensay : s. 337; Birsen, Medenî hukuk dersleri : s. 423.

(3) Borel : s. 157.

MK. m. 321'de öngörölmüş olan hakkın diğer alelâde alacak haklarından farksız olduğu tartışma konusu olmaksızın kabul edilmektedir (4). Buna karşılık, doğumu şartları MK. m. 321'dekinin aynı olduğu halde, MK. m. 610'da öngörölen tazminat alacağıının niteliği bakımından görüş ayrılıklarının varlığı müşahade edilmektedir : «Klâsik görüş» diye adlandırdığımız nazariye taraftarlarına göre, Medenî Kanununun 610 uncu maddesinde bir, «miras alacak hakkı» (= créance successorale) söz konusudur (5). Sahibinin mirasçılık sıfatını taşımasını da gerektiren bu hak, ancak mirasın açıldığı anda doğar (6).

Bununla beraber, belirtmek yerinde olur ki, klâsik görüş taraftarları arasında da bu hakkın bir «*iade alacağı*» mi, yoksa «*kanunî vasiyet*» mi, olduğu konusunda bir görüş birliği yoktur :

1) Tazminatı «*iade*» kabul eden görüş :

Bir kısım yazarlara göre (7), bu hak, bir iade münasebetinin konusudur. MK. m. 610, kanunun «*iade*» başlığını taşıyan kısmında yer almaktadır. Bu hakkın bir iade olarak telâkki edilmemesi için sebep yoktur. Nasıl ki, kanun koyucu iade konusunda mirasçılarn eşitliğini miras hukukunun temel ilkelerinden biri olarak benimsemiş ve miras bırakanın kanunî mirasçılara sağlığında teberruda bulunmasını bu eşitliği bozucu nitelikte sayarak, muris hilâfını istemiş olmadıkça, iadeyi veya-hiç olmazsa-teberruun değerini miras payından indirmeyi emretmiş ise, MK. m. 610'u koymak suretiyle de «*ters yönde bir iade*» müessesesi ihdas etmiştir (8). şu halde iki durumda iade söz konusudur; ancak bunların sebepleri başka başkadır: birinci halde, muris, mirasçılardan biri lehine ölüme bağlı bir tasarrufta bulunduğu için, ikinci halde ise miras bırakanın lehinde mirasçılardan birinin yaptığı tasarruflardan dolayı iade vardır (9).

(4) Egger : mad. 334, No. 9; Piotet : s. 245; Ayiter, N. s. 362; Velidedeoğlu : s. 421; Vuilleumier : s. 81 ve 99; Apt : s. 71 vd.

(5) Borel s. 149; Rosset-Mentha : t. II, s. 274; Tuor : mad. 633 No. 10, JdT 1919 I 210; Arık : s. 445.

(6) Escher : mad. 633 No. 1; JdT 1925 I 45, RO 50 II 441 vd.

(7) Borel : s. 149; Curti-Forrer : mad. 633, No. 6.

(8) Borel : s. 149; Arık : s. 456.

(9) Tuor : mad. 633, No. 12.

Alelîtlak iadeye ilişkin hükümler, nitelik bakımından, tamamlayıcı hukuk kurallarıdır. Bunun bir sonucu olarak da bu kurallara aykırı bir iradenin açığa vurulması mümkün olduğu halde, bazı yazarlar (10) ve Federal Mahkeme (11) MK. m. 610'nun emredici nitelikte olduğunu ve dolayısı ile miras bırakan tarafından hilâfının istenemeyeceğini de belirtmektedirler.

2) Tazminatı «kanunî vasiyet» kabul eden görüş .

Bu konuda ileri sürülen bir başka görüşe göre MK. m. 610 da öngörülen hak, teknik anlamda bir iade olmayıp, bir çeşit, «kanunî vasiyet» tir (12).

Tuor (13) da MK. m. 610 daki tazminat alacağının, esas itibarıyla, bir iade olduğu görüşüne katılmakla beraber, «kanunî vasiyet» ten de bahsetmektedir.

Netice olarak, muhik tazminat alacağının bir, «*miras alacak hakkı*» olduğunu kabul eden ve «klâsik» olarak adlandırdığımız görüş taraftarlarına göre, işbu hak, bir alacak olmak itibarıyla, mahfuz hisse ve tasarruf nisaplarının hesaplanmasında mirasın aktifinden çıkartılır (14). Bununla beraber, miras alacağı olduğu için de, vasiyetler gibi, ödenmesi miras bırakanın bütün borçlarından sonra bırakılır (15). Muhik tazminat hakkının devri, ancak miras payının devri halinde mümkündür; müstakillen devir kabiliyeti yoktur (16).

B) Modern Görüş .

Bazı bakımlardan birbirlerinden ayrılmakla beraber, Apt (17), Piotet (18) ve Vuilleumier (19), Medenî Kanununun 321 ve 610 uncu

(10) Mes. Borel : s. 150; Arık : s. 456. Aksi görüş için bak. Rossel-Mentha : t. II, s. 274, not. 1.

(11) RO 52 II 343.

(12) Escher : mad. 633 No. 23; Rossel-Mentha : t. II, s. 274; Birsen-Gönensay : s. 358.

(13) Tuor : CCS s. 283 not : 1.

(14) Escher : mad. 633, No. 23; JdT. 1954 I, 466 vd.

(15) Escher : mad. 633, No. 22.

(16) Escher : mad. 633, No. 20; Arık : s. 457.

(17) Apt : s. 71 vd.

(18) Piotet : s. 247 vd.

(19) Vuilleumier : s. 81 vd.

maddelerinde öngörülen tazminat alacaklarının nitelikleri bakımından aynı ve miras bırakana karşı olan diğer alacaklardan farksız olduklarını ileri sürmektedirler.

Bunlara göre, klâsik görüşün MK. m. 321 ve 610'un ayrı ayrı nitelikteki borç veya hakları düzenlediği yolundaki görüşü yerinde değildir. Gerçekten, bu görüş kabul edilecek olursa, kanun koyucunun, MK. m. 321'deki alacağı ana-babaya karşı olan diğer alacak hakları ile aynı işleme tabi tutarken, MK. m. 610'da öngörülen tazminatı - aynı nitelikte olmalarına rağmen - mürisin ölümünden sonra vasiyet şeklinde telâkki edip diğer alacak haklarından sonraya geçirmesi, izahı kabil olmayan bir tutum olur (20).

Bundan başka, klâsik görüş benimsense bile, reşit çocuğun tazminat alacağının, miras bırakanın diğer borçlarına nazaran bir «vasiyet» telâkki edilmesi gerektiği yolundaki düşüncü, hiçbir sebeple haklı gösterilemez. Zira, vasiyetler, miras bırakanın borçlarına tekaddüm edemiyorlarsa, bu, onların karşılıksız (teberru = libératilé) olmalarından; böyle olunca da «nemo liberalis nisi liberatus» ilkesine bağlı bulunmalarından ileri gelir. Oysa, MK. m. 610'daki alacak bakımından böyle bir durum yoktur (21).

Yine, kanun koyucu, reşit çocuğu mirasın açılmasından önce ana-babasının üçüncü kişi durumundaki alacaklıları ile eşit imkânlarla donattığı halde, daha sonra bu kuraldan ayrılmasını gerektiren inandırıcı bir gerekçe bulunamaz. Kaldı ki, mürisin sağlığında cebri icranın varlığı sırf tesadüfe bağlı olup, bundan hak ve nasafet kaidelerine aykırı sonuçlar doğabilir (22).

MK. m. 321'deki şartların bir araya gelmediği, söz gelişi: tahsiste bulunanın reşit çocuk değil de torun olduğu hallerde, klâsik görüş BK. m. 314 f. 2 (İBK. m. 320 f. 2) gereğince bir «zımnî hizmet akti» nin zorunlu olarak teşekkül ettiğini kabul etmektedir (23). Bu itibarla bazı hallerde torun, evlâttan daha fazla korunmuş

(20) Piotet : s. 248.

(21) Piotet : s. 248.

(22) Piotet : s. 248; Apt : s. 72; Vuilleumier : s. 57.

(23) Federal mahkeme bu konuda «BK. m. 320 f. 2, taraflardan hiçbiri ücret düşüncü bile, müşterek yaşayışın sona ermesinden sonra hizmeti kabul eden kimse- nin diğerini kendisine te'min ettiği hizmetin karşılığını vermeksizin gönderebilme- sine iyiniyet kurallarının elvermemesi halinde, hizmeti yapan kimseye lâyük oldu- ğu ücretin verilmesine cevaz vermektedir» demektedir. JdT 1942 I 237 vd.

olacaktır. Şöyle ki : şartları gerçekleşirse, torun müteveffanın diğer alacaklıları ile eşit imkânlarla sahip olacağı halde, çocuğu, bu alacaklılardan sonra tatmin edilmek zorunda kalacaktır (24).

Şu halde modern görüş şu şekilde özetlenebilir : MK. m. 321 ve 610'da söz konusu edilmiş olan tazminat hakları, aynı niteliktedirler; talep edilebilmeleri için mirasçı sıfatının taşınmasını gerektirmedikleri gibi, reşit evlâdın mirasçıları tarafından, onun ölümü halinde, talep edilebilir.

C) *Görüşlerden çıkan sonuç .*

a) Genel olarak kabul edildiği üzere, tazminatın hakkaniyet tazminatı olduğunda şüphe yoktur. MK. m. 321 ve 610'u koyarken, kanun koyucunun adalet duygularını incitmemek amacını güttüğü söylenebilir. Tazminatın mikdarının hâkim tarafından «serbestçe takdir» edileceği (MK. m. 321) veya «münasip bir tazminat» istenebileceği öngörülürken, bu maddelerde öngörülen alacağın niteliği de belirtilmiş olmaktadır. İşte bunun için biz, incelememizin başlığını «reşit çocuğun muhik tazminat alacağı» şeklinde koymuş bulunuyoruz.

b) Bir münasebetin hukukî niteliğini araştırırken, onu düzenleyen kuralların hukuk sistemi içindeki yeri, çok zaman, yardımcı bir rol oynar. Ancak her zaman yeter bir ölçüt değildir. Bu yüzden klâsik görüş taraftarlarının Medenî kanunun mirasa ilişkin hükümleri arasında yer almış olmasından, MK. m. 610 da öngörülen tazminatın bir miras alacağı olduğu sonucunu çıkarmalarını tasvip etmek imkânsızdır. Kaldı ki, aile hukuku hükümleri arasında yer almasına rağmen, MK. m. 321 deki alacağın, ana-babaya karşı olan diğer alacaklarla aynı nitelikte olduğu tereddütsüzce kabul edilmektedir. MK. m. 610 da söz konusu olan alacak için de aynı şekilde düşünmeyi engelleyecek bir gerektirici sebep görememekteyiz.

Modern görüşe gelince, herşeyden önce, klâsik görüşün aksayan taraflarını ortadan kaldırdığı gibi, adalet duygularını inciten bir takım sonuçlara da müncer olmamaktadır. Üstelik, bu maddelerin uygulanmasında ve anlaşılmasında karşılaşılan güçlükleri büyük ölçüde bertaraf etmektedir.

(24) Piotet : s. 216. Klâsik görüşün aksayan diğer yönleri hakkında bak. Vuilleumier : s. 55 vd.

II — MUHİK TAZMİNAT ALACAĞININ DİĞER ÖZELLİKLERİ .

1) Muhik tazminat alacağı şarta bağlı değildir.

MK. m. 321 reşit çocuğun ana-babasının haciz ve iflâs talebi ile takip edilmesi; MK. m. 610'da ise paylaşırma (= taksim) çerçevesinde muhik tazminat alacağını ileri sürebileceğini öngörmekle yetinmiş olup, genel olarak alacağın istenebileceği an üzerinde herhangi bir hüküm koymamış bulunmaktadır. Bundan başka, kanun, tazminat borcunun doğduğu anı da belirtmemektedir. Bu durum karşısında muhik tazminat alacağının niteliği bakımından çeşitli görüşler ortaya atılmıştır :

Bir görüşe göre (25) muhik tazminat alacağı, ancak haciz, iflâs hallerinde veya mirasın açıldığı anda doğar. Şu halde, emek veya gelirlerin birlikte yaşanan aileye tahsis edilmesi, şarta bağlı bir alacağa vücut verir; zira bir gün alacağın doğması muhakkak ise de, çocuğun sahip olduğu hakkın miktarı önceden bilinemez.

Kanaatimizce bu görüşe katılmak güçtür. Gerçekten, muhik tazminat alacağının sebebi, ana-babanın haciz veya iflâsa mâruz kalması yahut bunlardan birinin ölmüş olması değildir. Muhik tazminat alacağının sebebi, birlikte yaşanan aileye emek veya gelirlerin rüşde erdikten sonra tahsis edilmesidir. Böyle olunca, emek veya gelirlerin tahsis edildikleri an, muhik tazminat alacağının da doğumu anı olmak lâzım gelir (26). Kaldı ki, bir alacağın şarta bağlı olup olmadığı, miktarının önceden tesbit edilip edilemediği ölçütüne göre değil, fakat vukuu meşkûk ve gelecekteki bir olaya bağlanıp bağlanmadığına göre belli olur (27). Halbuki, burada reşit çocuğun tazminat hakkı vukuu muhakkak bir olaya bağlanmaktadır.

Hiçbir kanuni hüküm, reşit çocuğun, MK. m. 321 ve 610'da öngörülen durumların gerçekleşmesinden önce bir tesbit dâvası ile alacağın tesbit ettirmesine engel değildir. Mevcut olmayan bir hakkın tesbit ettirilebilmesi mümkün olmayacağına göre de haciz, if-

(25) Apt : s. 76, not 61 ve s. 79; JdT 1954 I 466 vd- RO 79 II 369; Ayrıca bak. Escher : mad. 633, No. 24; Tuor : mad. 633, No. 27.

(26) Vuilleumier : s. 99.

(27) Saymen-Elbir : Borçlar, c. II, s. 800 vd.

lâs veya borçlunun ölümü, bu alacağın doğumunun alternatif birer şartı olamaz (28).

Piotet (29) nin haklı olarak belirttiği üzere, reşit çocuğun önce ölmesinin etkisi, alacağın nitelik ve nev'ini belirtebilmek bakımından önem taşır. Şüphesiz, hukuk duygusunu incitmeksizin, reşit çocuğun borçlu ana babadan önce ölmesi halinde, onun çocuklarına veya sağ kalan eşine tazminat verilmeyeceğini; buna karşılık, borçludan sonra ölmesi halinde ise verilebileceğini çelişikliğe düşmeksizin kabul etmek imkânsızdır.

Görülüyor ki, MK. m. 321 ve 610'daki tazminat alacaklarının nitelik bakımından şarta bağlı bir alacak veya hak telâkki edilmesi adalet duygusunu inciten sonuçlara varmaktadır. Buna karşılık, bu maddelerde öngörülen hallerin takip edilecek ihtiyarî birer yol veya usul (procédure alternative) kabul edilmesi halinde (30) yukarıda belirttiğimiz sakıncalar ortadan kaldırılmış olur.

2) Muhik tazminat alacağı kanundan doğar .

Bilindiği gibi hukuk sistemimizde herhangi bir kategoriye sokulamayan bazı borç ve alacaklar vardır; bunlardan tarafların hukukî bir işlemde tecessüm etmiş iradesine dayanmayan veya onların hukuka aykırı bir fiilinden meydana gelmemiş olanlarına «*kanundan doğan borç*» (= kanuni borç = obligation légale = obligatione ex lege) adı verilir (31). İşte reşit çocuğun ana-babasından istemeğe hakkı olduğu muhik tazminat hakkı da kanundan doğan borçlardandır (32). Gerçekten MK. m. 321 ve 610'da sözü edilen hak, taraflarda «*animus obligandi*» olmaksızın, tahsisler yapıldıkça doğar. Taraflardan reşit çocuk, sarahaten feragat etmek suretiyle bu borcun doğumunu önleyebilir (33).

(28) Vuilleumier : s. 99.

(29) Piotet : s. 247.

(30) Bu konuda bak. aşağı. İkinci böl, § 3.

(31) Bu konuda bak. von Tuhr : t. I, s. 38 (Edege çev. s. 43).

(32) Egger (Çağa çev. : s. 407) : mad. 334, No. 2), Vuilleumier : s. 99; N. Ayiter : Makale : s. 363.

(33) Emek veya gelirlerin tahsisi bir hukukî fiildir. Tahsis fiiline kanun tarafların iradelerini aramaksızın hukukî hüküm ve sonuç terettüp ettirmiştir. Bak. aşağıda. § 2 (aynı böl), IV.

3) Muhik tazminat eksik bir borçtur :

Reşit çocuk, muhik tazminat alacağını, kabul ettiğimiz görüşe göre, birlikte yaşamının sona ermesine kadar isteyemez. Birlikte yaşayış devam ettikçe, ancak MK. m. 321'de öngörülen istisnâî hallerde muhik tazminatı talep etme imkânı vardır. Muhik tazminat hakkının bu özelliğinden, onun eksik borçlar kategorisine girdiği sonucu çıkmaktadır (34).

Ancak belirtmek yerinde olur ki, muhik tazminatın eksik bir borç oluşu, alacaklının sıfatından değil, fakat bizatihi alacağın mahiyetinden ileri gelir (35).

4) Muhik tazminat vacibevî bir haktır :

Çocukların alacaklı, ana-babanın da borçlusu olduğu, muhik tazminat hakkının konusu bir miktar paranın ödenmesidir (36). Bu özellik, kanunun kullandığı ifadeden açıkça anlaşılmaktadır. Bazı hallerde gerek anlaşma, gerek mahkeme hükmü ile bu borcun aynen tediyeye edilmesi veya ettirilmesi, onun «şahsî» lik vasfını ortadan kaldırmaz. Bununla beraber, bu alacağın başka şekilde yerine getirilmesi mümkün olmadığı takdirde, nakden ödenmesi lâzım gelen bir hak olduğunu ileri sürenlere de rastlanmaktadır (37).

5) Muhik tazminat gayrimuayyen bir alacaktır .

Muhik tazminat hakkı, reşit çocuk tarafından ödemeler yapıldıkça doğmasına rağmen, kesin miktarı ödemeler durduktan sonra hâkimin serbest takdirine bağlı olarak belirtilebildiğinden talep hakkının doğumundan önce gayrimuayyen bir borç niteliğini taşımaktadır (38).

§ 2. Muhik tazminat Alacağının doğumu şartları .

MK. m. 321 ve 610'da öngörülmüş olan muhik tazminat hakkının doğabilmesi için çocuğun, kanunun deyimi ile «*evlâd*» ın rüştü-

(34) Von Tuhr : s. 33; Oser-Schönenberger : İlk mül. No. 63.

(35) Vuilleumier : s. 111;

(36) Tuor : mad. 633, No. 11, 23; Vuilleumier : s. 90.

(37) Curti-Forrer : Mad. 633, No. 6.

(38) Muhik tazminat hakkının miktarının nasıl hesaplanacağı hak. bak. aşağı. İkinci Böl. § 2.

ne erdikten sonra birlikte yaşamağa devam ettiği ailesine emeğini veya gelirlerini karşılığında (= ivazından) açıkça feragat etmesizin tahsis etmiş olması gereklidir. Buna göre muhik tazminatın doğumu şartlarını bir kaç noktada toplamak mümkündür (39) :

- a) Emek veya gelirleri tahsis edenin evlâd olması.
- b) Emek veya gelirlerini tahsis edenin reşit olması.
- c) Çocuğun ana baba ile birlikte yaşamış olması.
- d) Emek veya gelirlerin aileye tahsis edilmesi.
- e) Emek veya gelirlerin karşılığında açıkça feragat edilmemesi.

I — EMEK VEYA GELİRLERİ TAHSİS EDENİN EVLAD OLMASI .

Evlad (= çocuk) kavramının belirtilmesinde temel ölçüt, ana-baba ile çocuk arasındaki «*neseb*» bağıdır. Gerçi kanunda böyle bir şart açıkça aranmamaktadır. Ancak, bu tazminatla ilgili hükümlerin yer aldığı maddeler gözönüne alınacak olursa, vardığımız sonuç kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Evlad kavramının belirtilmesinde «*hukukî neseb*» bağı ölçüt olduğuna göre, bu haktan yararlanacak olanların belirtilmesi de bununla orantılı olarak kolaylaşır.

Gerçekten bu kavram, ilk önce, sahih veya tashihi edilmiş nesepli çocuklarla nesebi gayrisahih çocukları kapsar (40). Borel'in gayrisahih nesepli çocukların, sahih neseplilerden ayrı bir işlem görmesi gerektiği yolundaki görüşü (41), MK. m. 321 ve 610'da öngörülen tazminat alacağının, niteliği bakımından, bir miras alacak hakkı olmaması (= *créance successorale*) dolayısı ile (42)

(39) Postacoğlu (s. 339) reşitlik şartından başka temyiz kudretine sahip olma şartını da aramaktadır. Kanaatimizce tahsis bir hukukî fiil olduğu cihetle bütün hukukî fiillerde olduğu gibi mümeyyizlik şarttır. Zira kanun iradî bir fiile sonuç terettüp ettirmiştir. Tahsisin iradî bir fiil olduğunu kabul ettikten sonra, temyiz kudretine sahip olmayanlarda da irade bulunmadığı cihetle, ayrıca temyiz kudreti şartını aramak gereksizdir.

(40) Curti-Forrer : mad. 334, No. 2.

(41) Borel : s. 152.

(42) Piotet : s. 245 vd.

hukukî dayanaktan yoksundur (43). Bundan başka, nesebin tashih, tanıma veya babalık dâvası ile ortaya çıkmasından önce veya sonra emek veya gelirlerin tahsis edilmiş olmasının bir önemi yoktur. Gerçekten, MK. nun hükümlerine göre tashih, tanıma veya şahsî sonuçlarla birlikte hükmedilmiş babalık dâvası ile ortaya çıkan nesep, hüküm ve sonuçlarını makable şâmil olarak meydana getirirler (44).

Madem ki, reşit çocuğun muhik tazminat alacağı, hukukî nesep bağı ölçütüne göre doğacaktır; bu durumu kazanmamış veya kazanamayacak durumda olanlar, başka bir deyimle tabii nesep-liler, tabii anne ve babaları ile birlikte yaşasalar ve emek veya gelirlerini aileye tahsis etseler, hattâ tabii baba tarafından mansup mirasçı olarak gösterilseler bile, MK. m. 321 ve 610'daki hakkın sahibi olamazlar (45).

Buna karşılık, sun'î (= akdi) bir nesep bağı yaratan, «evlad edinme» halinde, evlâdlık, öbür şartların yerine getirilmesi ile muhik tazminat isteme imkânına sahip olur (46). Evlâdlık ile evlad edinen arasında, MK. m. 257 f. 2 gereğince mirasçılık haklarına ilişkin resmî bir senetle aykırı hükümler kabul edilip edilmediğinin araştırılması gerekli değildir. Bununla beraber MK. m. 610 daki alacağın bir miras alacağı olduğunu kabul eden Tuor, bu yönden araştırma yapılmasının gerekli olduğunu söylemektedir (47).

Bu konuda üzerinde durulması gerekli yönlerden biri, evlad edinmenin makable şâmil hüküm ve sonuçlar meydana getirmemesi dolayısı ile evlad edinme işleminden önce evlâdlığın birlikte yaşadığı evlad edinenin ailesine emek veya gelirlerini tahsis etmiş olması halinde tazminat hakkına sahip olmadığı hususudur.

Kanaatımızca, evlâdlık, kendisini evlad edinenin değil de, evlâdlığa veren asıl ailesiyle birlikte yaşayıp emek veya gelirlerini ona tahsis etmiş ise, evlad edinilmiş olmasına rağmen asıl ailesindeki ana-babasından muhik tazminat isteyebilir.

(43) Vuilleumier : s. 85.

(44) Birsen : s. 371; Velidedeoğlu : s. 314-315; Saymen-Elbir : s. 335.

(45) JdT 1925 I 51 - RO 50 II 448.

(46) Curti-Forrer : mad. 334, No. 2; Vuilleumier : s. 85.

(47) Tuor : mad. 633, No. 15; Ayrıca bak. Borel : s. 152.

Reşit çocuğun tazminat hakkına sahip olması, onun «öz» evlad olmasına bağlıdır. Başka deyişle, diğer eşin başka bir evlilikten olma çocuklarının MK. m. 321 ve 610'dan yararlanmalarına imkân yoktur. Nitekim, Federal Mahkeme (48) de çok yerinde olarak, eşinin başka evlilikten doğma kızı sıfatı ile birlikte yaşadığı ve emek veya gelirlerini tahsis ettiği kimseden bu maddelere dayanılarak tazminat istenemeyeceğine karar vermiştir.

Buna karşılık, Yargıtay 3. Hukuk dairesi, bir kararında (49), kanunda aranan şartlara göre gerçekleşmemiş bir evlad edinme vaadi sebebiyle vaad edenin yanında kalan ve emeğini veya gelirlerini ona tahsis eden kimsenin, böylelikle sağladığı hizmetin karşılığı olarak bir tazminat isteyebileceğini ve bu tazminata da MK. m. 321 ve 610'daki hükümlerin kıyas yolu ile uygulanacağını belirtmektedir. Yargıtay bu gibi kimselere verilecek tazminatın, «reşit evlâd» a verilen tazminatla aynı nitelikte olduğunu açıkça söylememektedir; bununla beraber, zımnen arada akdi veya hukukî nesep bağı olmaksızın da MK. m. 321 ve 610'uncu maddelerin uygulanabileceği kanısında olduğunu zannettirecek bir ifade kullanmaktadır. Kanaatımızca bu olayda MK. m. 321 veya 610 değil; belki BK. m. 314 f. 2 uygulanabilir (50). Zira her iki maddede de, açıkça «aile ile birlikte yaşayan» «evlad» dan söz edilmektedir. Bu da evlâd kavramının dışında kalanlara işbu maddelerin uygulanamayacağını gösterecek bir açıklık taşımaktadır.

(48) JdT 1942 I 240 - RO 67 II 203.

(49) Yarg. 3. HD. 21.3.1952, E. 3605/K. 2594 «Dâvacı dâvalının kendisini evlad edineceği yolundaki beyanına itimad ederek yanında gidip oturduğunu ve böylece çalıştığını ve bilahare sözünü yerine getirmediğinden dâvalıdan ayrılmak mecburiyetinde kaldığını ve bu şekilde dâvalıya menfaat temin etmiş olduğundan bedelinin ödenmesini talep etmiştir. Şu şekilde yapılan hizmetin bedeli takdir edilirken mutad bir hizmetkâra verilen mümasil ücret esas tutulamaz. Mahkemece yapılacak iş, davacının dâvalının nezdinde evlâd gibi oturduğu müddet zarfında sayını ve varidatını aileye tahsis ettiğinden dolayı istihkak kesbedeceği tazminatın tesbitinden ibarettir. Bu itibarla hadisede kıyas tariki ile ve Medenî Kanununun 610 uncu maddesindeki hükümden istifade edilmek suretiyle böyle bir çocuğun ne mikdar tazminat isteyebileceğinin bilirkişiye takdir ettirilmesi ve ancak o mikdarın hüküm altına alınması icap eder» demektedir. Türk. İç. Kül. 1953, C. I, s. 1025, No. 1358.

(50) Ayrıca bak. Apt : s. 61.

«Torun» ların evlâd kavramına girip girmedikleri sorusu akla gelebilir. Vuilleumier (51) bu soruya, Federal Mahkeme (52) nin vardığı sonucu benimseyerek, ama başka bir gerekçe ile olumsuz (= menfi) cevap vermektedir. Ona göre, MK. m. 321 ve 610'un bir «ratio» su bulunmadığından, torunların da tazminat istemek hususunda bir hakları yoktur. Türk Medenî kanunu, bu konuda, me'haz İsviçre Medenî kanunundan çok daha açıktır. Çünkü: her iki maddede de, «ana baba» ile birlikte yaşayan reşit çocuktan söz edilmektedir; bu deyim, torunların muhik tazminat istemek imkânına sahip olmadıklarını açıkça göstermektedir (53).

II — EMEK VEYA GELİRLERİNİ TAHSİS EDENİN REŞİT OLMASI.

MK. m. 321 ve 610'da söz konusu edilen muhik tazminat alacağı, ancak, «reşit» olan çocuklara tanınmıştır. Küçüklerin, kanunî hükümler karşısında, böyle bir tazminat istemeğe hakları yoktur (54).

Gerçekten, MK. m. 280 gereğince, «ana babanın velâyeti, takirleri hasebiyle, kendilerinden nez olunmadıkça, rüştüne kadar çocuğun emvalinden intifa hakları vardır». Yine MK. m. 283'e göre, «Küçüğün kazancı, yanlarında yaşadıkça ana babaya aittir». Bu maddedeki, «yanlarında yaşadıkça» deyiminden ana-baba ile yaşamayan küçüğün gelirlerini aileye tahsis etmiş olması halinde muhik tazminat isteyebileceği sonucu çıkartılamaz. Çünkü, MK. m. 321 ve 610'da aranan «aile ile birlikte yaşama» şartı gerçekleşmemiş olur (55).

Şu halde, muhik tazminat alacağı, rüşte varılmasından itibaren yapılan tahsisler için istenebilen bir haktır (56). Rüştün kazanılması şeklinin önemi yoktur. Çocuk, ister kazaî bir karar sonunda, isterse evlenme dolayısı ile reşit olsun, (MK. m. 11), tıpkı onsekiz

(51) Vuilleumier : s. 85.

(52) JdT 1918 I 320 - RO 43 II 561.

(53) Aksi görüş için bak. Borel : s. 152.

(54) Vuilleumier : s. 86.

(55) Bak. aşağı. Birinci Böl, § 2, III.

(56) Egger : mad. 334, No. 4; JdT 1920 I 135 - RO 45 II 521; Borel : s. 151; Vuilleumier : s. 86; Arık : s. 457.

yaşını bitiren çocuk gibi diğer şartlar da gerçekleşirse tazminat isteyebilir (57).

III — ÇOCUĞUN ANA BABA İLE BİRLİKTE YAŞAMIŞ OLMASI .

MK. m. 321 ve 610'da reşit çocuğun muhik tazminat talebinde bulunabilmesi için, ayrıca ana-baba ile birlikte yaşamış olması (= vivre en ménage commun) şartı aranmaktadır (58). Ancak, Medenî kanun, «birlikte yaşamak» sözü ile neyi kastedmektedir? Bu konuda kesin bir ölçüt vermemiştir.

Borel (59), Tuor (60) ve Federal Mahkeme (61), bu maddelerde öngörülen «birlikte yaşama şartı» nın geniş anlamda kabul edilmesinin lüzum geldiğini ileri sürmektedirler. Gerçekten Federal Mahkeme (62), bu konuda aynen şöyle demektedir :

«Eğer haksızlık edilmesinden kaçınılmak isteniyorsa, bu birlikte yaşama kavramı geniş yorumlanmalıdır... Geniş anlamda, reşit çocuk ana-babasıninkinden ayrı bir çatı altında yaşasa ve infak ve iâşesi başka yerde sağlansa bile, tıpkı kendi öz evlerinde imişcesine ana-babası tarafından kendisinin veya ailesinin ihtiyaçları gideriliyorsa, birlikte yaşamaktan söz edilebilir. Bu durumda çocuk, ana-babasına bağlıdır ve kendi olanakları (= imkânları) ile kendi evini (ailesini) düzenleyemez».

Vuilleumier ise (63), aynı çatı altında yaşama (= Cohabitation) ve infak ve iâşe (= furniture de l'entretien) nin ana-baba tarafından sağlanması, «birlikte yaşama» kavramının belirtilmesinde yeter ve fakat zorunlu birer ölçüt olarak ileri sürmektedir. Ona göre, Federal Mahkemenin bu konudaki kararı tenkidi gerektirmektedir. Çünkü: kendi kendine ihtiyaçlarını giderdiği zaman, bir karşılık (= ivaz = rémunération) istemeğe hakkı olmayan çocuğun, bu ihtiyaçları ana-babası tarafından giderildiğinde bu hakka sahip olması adaletsizlik doğurur (64). Kaldı ki, MK.

(57) Birsen-Gönensay : s. 357; Curti-Forrer : mad. 633, No. 1.

(58) Curti-Forrer : Mad. 331, No. 1; ve 3; mad. 334, No. 4; mad. 663, No. 3.

(59) Borel : s. 151 No. 2.

(60) Tuor : mad. 633, No. 18.

(61) JdT 1933 I 83 - RO 58 II 108 vd.

(62) JdT 1933 I 86.

(63) Vuilleumier : s. 88.

(64) Vuilleumier : s. 88.

m. 321 ve 610'daki hükümler, bir «ratio» dan yoksun bulunduklarından dolayı (65) dar yorumlanmalıdırlar (66). Gerçekten, başka bir yerde oturan ve orada infak ve iâşe edilen bir kimsenin üzerinde ev reisliği yetkilerinin kullanıldığından söz edilemez (67).

Anlayabildiğimize göre, gerek federal mahkeme ve gerek Vuilleumier aynı noktadan, yani MK. m. 321 ve 610'da söz konusu edilen «birlikte yaşama» kavramının MK. m. 318'deki «birlikte yaşama» kavramı ile aynı olduğu noktasından hareket etmektedirler. Ancak, «ev reisliği» ndeki «birlikte yaşama» kavramına verilen anlam dolayısı ile birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Federal Mahkeme, fiilen bir arada yaşamış olmaktan çok, çocuğun ana-babasına bağlı olarak kendi evini bağımsız bir şekilde düzenleyememesi veya yönetememesini «birlikte yaşama» kabul etmektedir.

Kanaatımızca, birlikte yaşama kavramının geniş anlaşılması, Vuilleumier tarafından bir «ratio» dan yoksun bulunduğu gerekçesi ile tenkid edilen MK. m. 321 ve 610'un uygulama alanını genişletmesi dolayısı ile yerindedir. Bu bakımdan biz Federal Mahkemenin benimsediği görüşe katılmaktayız. Gerçekten ev reisliğinden söz edebilmek için, nasıl ki aynı çatı altında yaşamak mutlak bir unsur değildir (68); aynı şekilde MK. m. 321 ve 610'un uygulanmasında aranan, «birlikte yaşama» şartının belirtilmesi bakımından da zorunlu bir unsur değildir.

Reşit çocuk, MK. m. 321 ve 610'dan yararlanabilmek için, gelir veya emeğini tahsis ettiği zaman ailesiyle birlikte yaşamalıdır (69). Söz gelişi : birlikte yaşamadığı sırada emek veya gelirlerini tahsis eden çocuğun, daha sonra birlikte yaşamış olsa bile, birlikte yaşamadığı sürelerdeki tahsislerinden dolayı bir tazminat istemeğe hakkı yoktur.

Buna karşılık, daha önce birlikte yaşayıp, emek veya gelirlerini tahsis ettikten sonra, birlikte yaşamağa son verilmiş olması, çocuğun tazminat isteme hakkına etki etmez (70).

(65) Vuilleumier : s. 75 vd.

(66) Vuilleumier : s. 88.

(67) Vuilleumier : s. 89.

(68) Tandoğan : mesuliyet hukuku, s. 165.

(69) JdT 1919 I 211 - RO 45 II 5; Arik : s. 458.

(70) Birsen-Gönensay : s. 357-358.

IV — EMEK VEYA GELİRLERİN AİLEYE TAHSİS EDİLMİŞ OLMASI :

Reşit çocuğun muhik tazminat isteyebilmesi için bir başka şart da emek veya gelirlerin aileye tahsis edilmesidir (71). Tahsis edilen sadece emek veya sadece gelirler olabileceği gibi, aynı zamanda hem emeğin ve hem de gelirlerin tahsisi mümkündür (72).

Tahsis niteliği bakımından bir hukukî eylem (= fiil) dir. Çünkü : hukukî hüküm ve sonuç, tahsisi yapan reşit çocuğun izhar ettiği iradenin muhtevasından çıkmaz; çocuk, hukukî hüküm ve sonucu istemiş olmasa veya bilmese bile, kanun izhar edilen tahsis iradesine hukukî hüküm ve sonuç terettüp ettirmiştir. Tahsis, bir hukukî eylem (= fiil) olmak itibarıyla, daha dar anlamdaki hukukî muameleden farklı olmakla beraber, birçok bakımlardan onu düzenleyen hükümlere bağlı bulunmaktadır. Meselâ : Tahsiste bulunanın hukukî ehliyeti ve temyiz kudretine sahip olması gibi...

Kanun, yalnız emek veya gelirlerin tahsisinden söz ettiğine göre, bunların dışında kalan bir tahsiste bulunulması, söz gelişi : çocuğun kendisine millî piyangoda düşen ikramiyeyi veya kendi sermayesinden bir kısmını tahsis etmesi halinde, MK. m. 321 ve 610'da öngörülen tazminata hak kazandıracak nitelikte bir tahsis yoktur. Kanunun ekonomik bir denge yaratmak için koyduğu bu hükümlerin, sadece tahsis edilen emek veya gelirlere hasredilerek, ekonomik dengeyi bozan diğer tahsislerin tazminat hakkının dışında bırakılması, kanaatimizce, tenkidi gerektiren bir nitelik taşımaktadır.

Medenî kanun, konu ile ilgili hükümlerinde hangi emek veya gelirlerin tazminata esas olacağı noktasında açık bir hüküm ihtiva etmemektedir. Şüphesiz, tarım alanında harcanan emek (= sây) kadar, bunun dışındaki emek tahsisleri de kastedilmiştir.

Emek, fikrî veya bedenî olabilir (73).

Gelir, çocukların üçüncü kişilerin hizmetinde çalışmasından,

(71) Yarg. HGK. 18.4.1962 E. 2-37/K. 32 «Miras bırakan babası ile birlikte çalışarak istihsalde bulunan dâvalı... nın babası ile birlikte çalıştığı süreye ilişkin olarak çalışmasının karşılığını almaya hakkı vardır». (Ad. Der. 1962, sayı 9-10; s. 1105).

(72) Vuilleumier : s. 91.

(73) Curti-Forrer : mad. 334, No. 5.

servetinden yahut rant, sigorta tazminatı (74), nafaka gibi kaynaklardan meydana gelen artmaları kapsar (75). Gelir ve sermaye yalnız ekonomik bir ölçüte başvurmak suretiyle birbirinden ayırt edilebilir.

Üzerinde durulması gerekli noktalardan biri de emek veya gelirlerin reşit çocuğun eşi tarafından tahsis edilmesidir. Bu durumda, reşit çocuk, muhik tazminat isteyebilecek midir? Başka bir deyimle, reşit çocuğun eşinin emek veya gelirleri, çocuk tarafından tahsis edilmiş emek veya gelirlerden sayılır mı? Bu meselenin çözümü, muhik tazminatla ilgili maddelerin geniş veya dar yorumlanmasına göre değişik olacaktır (76). Gerçekten, MK. m. 321 ve 610, dar yorumlanacak olursa, kanun mutlak bir şekilde, «reşit evlat»tan söz ettiğine göre, yalnız onun emek veya gelirleri gözönünde tutulacaktır; eşinin emek veya gelirlerinin tahsisi, hukukun genel hükümlerine göre sonuç doğurur. Buna karşılık, geniş bir yoruma gidilecek olursa, eşinin emek veya gelirlerinin de reşit çocuk tarafından tahsis edilmiş emek veya gelirler olarak kabul edilmesine bir engel yoktur. Bu sonuncu görüşün, çoğu hallerde, akla ve adalet duygusuna uygun olduğu kanısındayız. Nitekim, Egger (77) de çocuğun mutlaka kişisel (= şahsî) emek veya gelirlerini tahsis etmesine lüzum olmadığını; binaenaleyh eşinin emek veya gelirleri dolayısı ile de reşit çocuğun tazminat isteyebileceğini belirtmektedir.

Muhik tazminat alacaklısı çocuğun, reşit olmayan çocuklarının emek veya gelirlerinin tahsisi ise, babaları tarafından tahsis edilmiş emek veya gelirler sayılmalıdır (78). Bu halde, bunların sağladıkları emek veya gelirlerin, sebep oldukları bakım masraflarından fazla veya az olmasını araştırmaya lüzum yoktur (79).

Çocuğun birlikte yaşadığı ailesinin refahına katılmak için yaptığı ödemeler, para olabileceği gibi, aynî de olabilir. Söz gelişi : tar-

(74) JdT 1960 I 133.

(75) Tuor : mad. 633, No. 37; Vuilleumier : s. 91.

(76) JdT 1926 I 398-RO 52 II 112;

(77) Egger : mad. 334, No. 5.

(78) Bu konuda bak. Apt : s. 94; Vuilleumier : s. 95.

(79) Aksi görüş Borel : s.

lasından elde ettiği buğdayı, bahçesinde yetiştirdiği sebze yi tahsis etmesi gibi (80).

Bundan başka, emek veya gelirlerin hepsinin çocuk tarafından tahsis edilmesi de gerekli değildir (81); kısmî tahsis mümkündür. Nitekim Federal Mahkeme (82), bir kararında, birlikte yaşadığı ailesine emeğinin veya gelirlerinin bir kısmını tahsis etmiş olsa bile, mirasçıya yani reşit çocuğa MK. m. 610 gereğince tazminat verilmesinin gerektiğini, çok yerinde olarak belirtmektedir.

Emek veya gelirlerin birlikte yaşanan aileye tahsis edildiğinin ispatı, bunu iddia edene düşer. Şu halde, muhik tazminatın alacaklı olan kimseler (83), reşit evlat tarafından emek ve gelirlerin tahsis edildiği vaktasını ispatla mükelleftirler. (MK. m. 6). Ayrıca, tahsisin karşılıksız olduğunu ispat etmek zorunda değildirler.

V — EMEK VEYA GELİRLERİN KARŞILIĞINDAN AÇIKÇA FERAGAT EDİLMEMESİ .

MK. m. 321 ve 610'dan anlaşıldığı üzere, reşit çocuk, «saraha-ten.... feragat etmeksizin» emek veya gelirlerini tahsis etmiş olmalıdır (84). Burada söz konusu olan «feragat», bunu kapsayan bir iradenin çocuktan sadır olması ile tamamlanır (85). Feragat tek taraflıdır. Diğer tarafın kabulüne bağlı değildir. Muhik tazminatın kanun icabı doğmasına sadece reşit çocuğun buna dair iradesi engel olabilir.

(80) Bu konuda bak. Tuor : mad. 633, No. 37.

(81) Egger : mad. 334, No. 5.

(82) JdT 1960 I 130 vd.

(83) Bak. Aşağı, İkinci Böl. § 1, II.

(84) Yarg. HGK. 28.3.1931, E. 5.49/K. 18 «Dâvacının kendi sayını ailesine tahsis ederek uzun müddet koyun ticareti işinde babasına yardım ettiği kabul edilmiş ve ana baba ile yaşayan ve **ivazından sarahaten feragat etmeksizin kendi sayını aileye tahsis etmiş olan reşit evlâdın aile için yaptığı bu fedakârlığa karşı münasip bir tazminat isteyebileceği** MK. nun 610 uncu maddesinin sarahatı icabından bulunmuş ve babasının sağlığında dâvacıya infak ve iase ve her türlü masraflarını te'min etmesi ve kendisine emanet ettiği sermayeyi dâvacının kullanmış olması, terekede bir tezayüt husule gelmemesi gibi haller; tazminat talebinin erdini mucip sebeplerden bulunmamış ... olmasına göre...» Türk. İç. Kül. c. I 1953, No. 78.

(85) Vuilleumier : s. 100.

Taraflar, sarih veya zımnî olarak, ivazlı bir akit yapmışlarsa, MK. m. 321 ve 610'dan reşit çocuğun yararlanmasına imkân yoktur (86). Söz gelişi : zımnî bir hizmet akdi yapılmış olması gibi (87)

Kanun, «sarahaten feragat» tan bahsetmekte olup, bunun anlamını belirtmemektedir. «*sarahaten*» (= *expressement*) kelimesi Türk-İsviçre Hukuk sistemlerinde türlü anlamlarda kullanılmakta olduğuna göre (88) bu söz iradenin kendisine mi, yoksa beyana mı ilişkindir? Bu meselenin çözülmesinde oybirliği aramak imkânsızdır.

Apt' (89) bu konuda açık ve müphem olmayan iradenin beyanından söz etmekte olup, niçin bu görüşü benimsemiş olduğunun gerekçesini vermemektedir (90). Bu yazarın büyük ölçüde Alman hukukunun etkisi altında kaldığı söylenebilir.

Curti-Forrer (91) ise, iradeyi istidlâl ettiren fiillerin (= *acti- ons concluants*) karşılıktan (= *ivazdan*) feragata yetmediğini söylediğine göre, iradenin beyan şeklinde açığa vurulmasından başka şekilde feragatın mümkün olmadığı kanısında olduğu anlaşılmaktadır.

Buna karşılık, diğer bazı yazarlar (92) da çocuğun iradesini yazılı, sözlü ve sair basit eylemlerle (= fiillerle) ana-babasının bilgisine sunmak amacı ile açıkladığı takdirde açık feragatı var saymaktadırlar.

Kanaatımızca, bu konuda ileri sürülen görüşlerin çeşitli oluşu, «irade beyanı-irade emaresi» ve «iradenin zımnî izharı-iradenin sarih izharı» ayırımlarının birbirine karıştırılması sebebiyledir. Bir iradenin zımnî izharı, diğer kişilerin bilgisine o iradeyi ulaştırma amacını gütmeyen ve bir tutumdan anlaşılan bir izhardır. Bu

(86) Birsen-Gönensay : s. 358.

(87) Başka bir örnek için bak. Yarg. 4HD. 11.10.1941, E. 3755/K. 2320 «hastalığın- da babasını tedavi ettiren dâvacının alacağı babasıyla şahsî münasebetinden doğmuş olup bu kabil şahsî alacaktan dolayı babası aleyhindeki hacize MK. 321 e göre iştirake hakkı yoktur» (Tepeci : s. 290).

(88) «*Expresse*» (sarih = açık) terimi için bak. Guisan, F. : Note, JdT 1942 I 143 vd.

(89) Apt : s. 89.

(90) Egger'e (Mad. 334, No. 7) göre, «Feragat arzusunu doğrudan doğruya ifade eden ayrı bir beyana ihtiyaç vardır».

(91) Curti-Forrer : Mad. 334, No. 10; Mad. 633, No. 8.

(92) Tuor : mad. 633, No. 22.

aynı zamanda irade emaresinin de tanımıdır (93). Şu halde, iradesini başkasına ulaştırmak niyet ve kasdını gösteren eylemlerden anlaşılabilirdiği anda açık bir irade izharı vardır. Buna karşılık, izhar edilen iradenin bazı dış emarelere dayanılarak yorumlanması ihtiyacının duyulması onun açık olmasına etki etmez.

Kanaatımızca irade beyanının açık olmadığı ve fakat feragat iradesinin açıkça belli olduğu, meselâ irade emarelerinin mevcut olduğu hallerde, bu şart gerçekleşmiş sayılmalıdır. Burada «sarahaten feragat etmedikçe» sözlerini, «özellikle feragat iradesi olmaksızın» şeklinde anlamak daha doğru olur; mutlaka feragatın «zımnî irade beyanı»nın karşıtı olan «sarih irade beyanı» şeklinde anlaşılması gerekmez (94). Burada «itimat prensibi»nin geniş ölçüde uygulama alanı bulacağı söylenebilir.

Kanunda feragat iradesinin ne zaman var olmasının lâzım geldiği konusunda açık bir hüküm yoktur. Bununla beraber, feragatın en geç emek veya gelirlerin tahsis edildiği anda mevcut olmasının lâzım geldiği kamsındayız. Çocuğun emek veya gelirlerinin karşılığında, tahsisten önce feragat etmesine engel yoktur. Tahsisten sonra vuku bulan feragat ise olsa olsa bir ibra akti niteliğinde kabul edilebilir. Bu da diğer tarafın kabulüne bağlıdır.

Feragat iradesinin mevcut olduğunun iddia edilmesi halinde, tazminat borçlusu (95) bunu ispat etmekle mükelleftir (96). Demek oluyor ki, burada MK. m. 6 da konulmuş olan genel kural uygulanacaktır.

(93) von Tuhr : t. I, s. 137 (Edege çev. : c. I, s. 159).

(94) Vuilleumier : s. 101; Borel : s. 151, No. 7.

(95) Bak. aşağıda, İkinci Böl. § 1, I.

(96) Curti-Forrer : mad. 334, No. 10; Mad. 633, No. 8.

İKİNCİ BÖLÜM

MUHİK TAZMİNAT ALACAĞININ HUKUKÎ HÜKÜM VE SONUÇLARI

§ 1. *Muhik tazminatın borçlusu ve alacaklısı.*

I — MUHİK TAZMİNATIN BORÇLUSU .

MK. m. 321 ve 610'un açık hükümlerinden anlaşıldığı üzere, reşit çocuk, muhik tazminat alacağını ana-babasından ister (1). Fakat, burada çeşitli ihtimaller üzerinde durmakta fayda vardır :

1) Reşit çocuğun ana-babasının birlikte yaşaması :

Normal olan hal, ana-babanın birlikte yaşamasıdır. Bu durumda tazminat kimden istenecektir? Kabul edilen mal rejimi hangisi olursa olsun, ailenin bakımı ve geçimi ile birinci derecede sorumlu olan kimse kocadır. O halde, çocuğun ailesine tahsis ettiği emek veya gelirlerinden dolayı isteyeceği tazminat hakkının asıl borçlusu da koca olmak lâzım gelir (2).

Bununla birlikte, MK. m. 203, f. 2 ve 216 f. 2 gereğince, karı, müşterek aile masraflarından dolayı ikinci derecede sorumlu bulunduğu göre, reşit çocuğun alacağı bakımından ananın da ikinci derecede sorumlu olması tabiidir (3).

Çocuğun tahsis ettiği emek veya gelirlerin, karıyı, ailenin masraflarına katılmaktan kurtarmış olması (4), bu masraflardan birinci

(1) MK. m. 321 ve 610'a tekabül eden İsviçre Medenî Kanununun 334 ve 633 üncü maddelerinde «parents» kelimesi kullanılmıştır; kanaatimizce, medenî kanunumuzun, bu terimin karşılığı olarak «ana baba» deyimlerini kullanmış olması maddelere daha çok açıklık vermektedir.

(2) Bu konuda bak. Apt : s. 84; Vuilleumier : s. 89; Borel : s. 153; Arık : s. 460 Rossel-Mentha : t. II, s. 275; Tuor : mad. 633, No. 33, 34.

(3) Vuilleumier : s. 89; Egger (Mad. 334, No. 7) e göre «babadan tamamen istifa edilemezse açık kalan kısım bilâhare ananın takip edilmesi halinde ileri sürülebilir».

(4) Jaeger : Commentaire, mad. 111, No. 9.

derecede sorumlu olan babaya karşı çocuğun doğrudan doğruya hakkını ileri sürmesine engel değildir.

2) Emek veya gelirlerin birlikte yaşayan ana-babadan yalnız anaya tahsis edilmesi .

Reşit çocuğun, hem ana-babası ile birlikte yaşayıp, hem de bunlardan sadece ananın işyerinde veya onun menfaatına olarak emek veya gelirlerini tahsis etmesi de mümkündür. Bu halde, babanın MK. m. 321 ve 610 gereğince muhik tazminat hakkının borçlusu olabilmesi için, ananın o işyerindeki gelirlerini ailenin müşterek masraflarına tahsis etmesi gerekir (5). Gerçekten bu halde, çocuğun çalışması veya tahsis ettiği gelirler, dolaylı bir şekilde, ailenin refahı için babanın istifadesine sunulmuş olmaktadır.

Karının çalışmasının meydana getirdiği gelirler, ailenin müşterek masraflarına tahsis edilmediği hallerde, baba borçlu olmadığı gibi, reşit çocuk, MK. m. 321 ve 610'a dayanarak bir istekte de bulunamaz (6).

3) Ana-babanın herhangi bir sebeple ayrı olması .

Medenî kanunumuz, ana-babanın ölüm, boşanma, ayrılık, evlilik hayatının tatili gibi sebeplerle ayrı yaşamaları halini öngörmüştür (7). Böyle bir durumda reşit çocuk, bunlardan hangisi ile birlikte yaşamış; emek veya gelirlerini hangisine tahsis etmiş ise ona karşı tazminat alacağını ileri sürebilir (8) (9).

4) Tereke mevcudunun yetersizliği .

Bizim de katıldığımız görüşe göre muhik tazminat alacağı, bir «miras alacak hakkı» değil, fakat borçlunun üçüncü kişilere olan borçlarından farksız bulunduğundan (10) kanaatimizce terekeye

(5) Vuilleumier : s. 89.

(6) Bu durumda çocuk anasından genel hükümlere göre bir istekte bulunabilir.

(7) «Ev birliğinin bu anda bulunması şart değildir» Egger : mad. 334, No. 6.

(8) Egger : mad, 334, No. 7; Arık : s. 460.

(9) Federal Mahkeme (JdT 1933 I 86) «babanın ölümünden sonra taksim sırasında ananın sağ olup olmamasına önem vermeksizin çalışması babanın servetini artıran çocuğa emeğinin karşılığının ödenmesi lâzım geldiği» ne karar vermiştir. Ayrıca bak. Arık : s. 458.

(10) Bak. Yuk. Birinci Böl. § 1. I.

karşı dermeyan edilebilir. Tereke borçlarından dolayı mirasçılarını kendi kişisel (= şahsî) malları ile de sorumlu oldukları (11) göz önüne alınır, bundan muhik tazminat alacağının diğer mirasçılardan da istenebileceği sonucuna varılır (12) (13).

Demek oluyor ki, MK. m. 610'daki tazminat bakımından tereke mallarının yetersizliği dolayısı ile reşit çocuk kısmen tatmin ediliyor veya hiç tatmin edilemiyorsa diğer mirasçılar kişisel malları ile muhik tazminat alacağının borçlusu durumuna girerler (14). Meğer ki, mirası red veya tutulan defter gereğince kabul etmiş, yahut tereke resmen tasfiye edilmiş olsun! (15).

5) Mirasın aktif ve pasifi ile birlikte üçüncü bir kişiye temlik edilmesi .

Mirasın bütün mirasçılar tarafından aktif ve pasifi ile birlikte üçüncü bir kişiye temlik edilmesi (BK. m. 179) halinde, muhik tazminat alacağının borçlusu bakımından bir değişiklik olur. Bu, özellikle muhik tazminat alacaklısının mirasçı olmaması halinde önem kazanır. Mirası aktif ve pasifi ile temellük eden kimse, reşit evlada, daha doğrusu muhik tazminat alacaklısına ödemedede bulunmakla mükelleftir.

II — MUHİK TAZMİNATIN ALACAKLIŞI .

Kanundan anlaşıldığı üzere, asıl alacaklı, emek veya gelirlerini şartlarına uygun olarak ailesine tahsis etmiş olan reşit çocuktur (16).

Ancak, MK. m. 610'daki tazminatı isteyecek olan reşit çocuğun aynı zamanda «*mirasçı*» sıfatını da taşımasının gerekip gerekme-

(11) N. Ayiter : s. 198 vd.; Birsen-Gönensay : s. 223.

(12) Federal Mahkeme (JdT 1954 I 466 vd.) terekenin safi aktifinin hiç bulunmaması veya muhik tazminatın ödenmesine yetmemesi halinde de muhik tazminat borcunun var olduğunu belirtmektedir. Aksi görüş için bak. Arık : s. 461.

(13) N. Ayiter (Miras hukuku : s. 216) bu konuda, MK. m. 321 gereğince tazminat için borçlunun alacaklılarına karşı da bir talep hakkı bulunduğu anlamına gelebilecek bir ifade kullanmakta ise de muhik tazminat hakkının borçluları arasında alacaklılar yoktur.

(14) Bu halde açılan dâva bir paylaşırma dâvası değil, bir edâ dâvasıdır. Zira ortak borçtan kendi mameleği ile sorumludur. Piotet : s. 246.

(15) Piotet : s. 249.

(16) Bak. Yuk. Birinci Böl. § 2, I.

diği hususunda yazarlar arasında görüş ayrılığı vardır : Bazı yazarlar (17) ve Federal Mahkeme (18) ye göre, tazminatın istenebilmesi için mirasçı sıfatını taşımak şarttır. Buna karşılık, diğer bazı yazarlara (19) göre ise, bu şart aranmaz.

Kanaatımızca, «*mirasçı*» sıfatının taşınmasını şart koşanlar, bunu herhangi bir kanunî metne dayandırmamaktadırlar. Bu sebepten biz, mirasın reddi, mirastan mahrumiyet ve mirastan iskat hallerinde, mirasçı olmadığı halde, reşit çocuğun miras bırakana karşı alacaklı olan üçüncü kişilerin haiz olduğu haklara sahip bulunduğu; bu itibarla miras aleyhinde - gerekirse - takibatta bulunabileceği, resmî tasfiye isteyebileceği kanaatını, Piotet (20) ile paylaşmaktayız.

MK. m. 321 ve 610'da öngörülmüş olan tazminat alacağı, niteliği bakımından, ne bir «*kişiye sıkı sıkıya bağlı hak*» (= *droit strictement personnel*) ve ne de bir «*istenebilmesi hayatta olma şartına bağlı hak*» (= *droit viager*) olduğundan miras yolu ile intikal edebilir; Şu halde, reşit evladın mirasçıları işbu tazminatı istemek yetkisine sahiptirler (21). Bununla beraber, Tuor (22) miras bırakanın çocukları (füruu) ve sağ kalan eşinin MK. m. 610 gereğince tazminat isteyebileceğini ve diğer mirasçıların böyle bir hakkı bulunmadığını ifade etmektedir : ölen reşit çocuğun kardeşleri gibi... Kanaatımızca böyle bir ayırım yapmakta isabet yoktur; bu şekildeki bir ayırım hiçbir esasa dayanmamaktadır (23).

Reşit çocuğun halefi olmak sıfatı ile borçlu ana-babadan muhik tazminat isteyebilecek mirasçılar arasında şüphesiz «*devlet*» de vardır (24).

Katıldığımız modern görüşe göre, muhik tazminat alacağı sağ-lararası hukukî işlemlerle miras payının da devredilmesine lüzum kalmaksızın başkasına devredilebilir (BK. m. 169). Böyle bir dev-

(17) Meselâ : bak. Escher : mad. 633, No. 13.

(18) JdT 1925 I 45 vd; - RO 50 II 441 vd.

(19) Piotet : s. 246-249.

(20) Piotet : s. 248-249.

(21) Apt : s. 101; Piotet : s. 247.

(22) Tuor : mad. 633, No. 50.

(23) Tuor'un yaptığı ayırımın tenkidi için bak. Piotet : s. 247. Ayrıca bak. JdT 1954 I 467 - RO 79 II 369.

(24) Piotet : 247.

rin yapılmış olduğu hallerde, devralan, muhik tazminat alacağını isteyebilir. Devredenin (= temlik edenin) bu tazminat dolayısı ile sahip olduğu bütün hakları da kullanabilir (25).

Muhik tazminat alacağı ölüme bağlı bir tasarrufun (söz gelişi : muayyen mal vasiyetinin) konusu olabilir. Böyle bir durumda reşit çocuğun göstermiş olduğu lehine muayyen mal vasiyet edilen kimse veya mansup mirasçı da bu hakkı talep etmek imkânına sahiptir (26).

Reşit çocuğun alacaklılarına gelince : bunlar alacaklarını cebri icra yolu ile tahsil etmek hak ve yetkisine sahip olmakla beraber, reşit çocuğun halefi olarak değil, fakat onun alacaklısı sıfatı ile hareket ettiklerinden muhik tazminat alacağının alacaklısı durumunda değildirler.

Bundan başka, reşit çocuğun sağlığında, eşi ve çocukları borçluya karşı muhik tazminat isteyemezler. Gerçi, bunların yaptıkları emek veya gelir tahsisleri, reşit evladın tahsis ettiği emek veya gelirlerden sayılmaktadır (27). Ancak bu, tahsisleri dolayısı ile eşin ve çocukların şahsen muhik tazminatın alacaklısı olmalarından değildir, fakat hakkaniyet kurallarına göre, bu tahsislerin reşit evlat tarafından tahsis edilmiş emek veya gelirlerden sayılması gerekmektedir (28).

§ 2. Muhik tazminat alacağının hesaplanması .

1 — HESAPLAMADA YARGIÇIN TAKDİR YETKİSİ .

MK. m. 321 de borçlu ana-baba veya onların alacaklıları tarafından reşit çocuğun alacağına itiraz edilmesi halinde (29), yargıcın tazminat miktarını «serbestçe» belirteceği; MK. m. 610 da ise tazminatın «münasip» olacağı ifade edilmektedir. Bunun dışında yargıcın nasıl hareket etmesinin lâzım geldiği konusunda bir kural konulmuş değildir.

(25) Piotet : s. 247. Aksi görüş için bak. Apt : s. 102.

(26) SJZ 32, s. 30, No. 6.

(27) Bak. Yuk. Birinci Böl. § 2, IV.

(28) JdT 1926 I 398 - RO 1926 52 II 113.

(29) Curti-Forrer : mad. 334, No. 15.

Maddelerden anlaşıldığı üzere, taraflar, tazminatın mevcudiyeti ve miktarı üzerinde anlaşamadıkları zaman, bunun tesbiti yargıca verilmiş bir yetki ve görev niteliği taşımaktadır (30). Adı geçen maddelerde değişik terimler, (serbestçe takdir ve münasip tazminat gibi) kullanılmış olmasının sonuç bakımından bir etkisi yoktur. Gerçekten yargıç, Medenî kanununun 4'üncü maddesinde kendisine tanınmış olan takdir yetkisine göre tesbiti gerekli tazminatı belirtecektir. Şüphesiz, bunu yaparken, hukukun genel kuralları ile hak ve nasafet kuralları, kendisince rehber olarak gözönünde tutulacaktır (31). Bundan başka, yargıç, doktrin tarafından ileri sürülmüş olan prensiplerden de yararlanmalıdır.

II — TAHSİSLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE İNDİRİM YAPILACAK DURUMLAR .

1) Hesaplama temel ilke .

Hesaplama temel ilke şudur : reşit çocuk, ailesine getirdiklerinin değeri ile ailesiyle birlikte yaşamasından dolayı elde ettiklerinin değeri arasındaki farkı isteyebilir (32). Federal mahkeme (33) ebeveynlerine tahsis ettiği emeğini veya gelirlerini üçüncü bir kişinin hizmetine verse idi, reşit çocuk ne kadar tasarrufta bulunabileceğine bunun temel kabul edilmesi gerektiğini belirtmek suretiyle, başka terimlerle aynı ilkeye işaret etmektedir. Ancak Federal mahkeme (34), bunun yanında, mirasın durumunun (= circonstance de la succession) da göz önünde tutulması gerektiğini ileri sürmektedir.

MK. m. 321'deki durumlarda, borçlunun mameleğinde aktif kısmın bulunmamasının veya alacakları karşılayamamasının; MK. m. 610'daki durumda ise tereke mevcudunun yetersizliğinin reşit çocuğun temel ilkeye göre hesaplanacak olan muhik tazminat alacağına bir etkisi yoktur. Gerçekten MK. m. 321'deki durumlarda, çocuğa «aciz vesikası» verilir. Buna karşılık, MK. m. 610'daki alacak için

(30) Vuilleumier : s. 90.

(31) Yargıcın takdir yetkisi hak. bak. Saymen : Umumî prensipler, s. 165 vd.; Akipek (J) : C. I, Cüz. I, s. 114 vd.

(32) Vuilleumier : s. 91.

(33) JdT 1926 I 398-RO 52 II 111.

(34) JdT 1923 I 36-RO 48 II 316; JdT 1933 I 87-RO 58 II 113.

reşit çocuğun diğer mirasçılara payları oranında yönelmesi mümkündür. Zira, katıldığımız görüşe göre, bu hak borçluya karşı olan diğer vecibevi haklardan farksızdır.

Şu halde muhik tazminat alacağını hesaplayabilmek için herşeyden önce tahsis edilen emek veya gelirlerin değeri ile birlikte yaşamaktan dolayı reşit çocuğun elde ettiği faydaların değerinin bilinmesi gereklidir.

2) Çocuğun tahsislerinin değerlendirilmesi .

Medenî kanunumuz, hesaplamada, emeğini tahsis eden çocuklarla, gelirlerini veya hem emeğini ve hem de gelirlerini tahsis eden çocukların durumunu aynı şekilde, bir ayırım yapmaksızın, düzenlemiştir. Emeğin hesaplanması, tahsis edilmiş olan gelirlerin hesaplanması kadar kolay değildir. Bundan ötürü bir ayırım yaparak incelemeye devam etmekte fayda vardır :

A) Gelirlerin değerlendirilmesi .

Reşit çocuk, sadece gelirlerini tahsis etmiş ise hesaplama nisbeten kolaydır. Gerçekten, bu durumda, reşit çocuğun yaptığı ödemelerin toplamı ailesine tahsis ettiği gelirlerin toplamını meydana getirir. Ödemeler aynı olarak da yapılmış olabilir; bu takdirde, bunların tahsis edildikleri sıradaki piyasaya göre değerleri gözönünde tutulur.

B) Emeğin değerlendirilmesi .

Reşit çocuk tarafından tahsis edilen emeğin değerlendirilmesi birçok bakımlardan güçlük arzeder. Bu konuda birçok metoda başvurmak mümkündür : aa) Emeğin artırma gücünü göz önünde tutan metod, bb) emeğin tahsis süresini göz önünde tutan metod.

a) Artırma gücü metodu .

Bu metoda göre (35), çocuğun babasının işlerine getirdiği refah derecesine; başka bir deyimle tahsis edilen emeğin tahsis sırasındaki değeri değil, fakat babanın mameleğinde meydana getirdiği art-

(35) JdT 1923 I 36- RO 48 II 316 vd.

ma ölçüsüne (= productivité) göre muhik tazminat alacağı hesaplanmalıdır (36).

b) Tahsis süresi metodu .

Bu metoda göre ise reşit çocuğun babasına bağlı olarak çalıştığı sürenin, yani emeğin tahsisi süresinin göz önünde tutulması suretiyle bir değerlendirme yapılmalıdır.

İşbu iki metoddan emeğin artırma gücünü araştırmağa lüzum gören metod, birçok bakımlardan tenkid edilebilir. Bir def'a, meseleleri karıştırmak gibi bir sakıncası vardır; esasen karışık ve çetrefil olan hesaplama işini, daha da çetrefil bir duruma sokmaktadır. Bundan başka, emek, meydana getirdiği artma ölçüsünde hesaba katılacak olsaydı, MK. m. 321 de olduğu gibi, işleri kötüye gittiği için hacze veya iflâsa tâbi olan bir kimseye karşı, muhik tazminat talebinde bulunulamaması gerekirdi (37). Kaldı ki, gelir veya emek, ailenin refahına ve masraflarına yardım etmek için tahsis edilmiş olup, babanın yani muhik tazminat borçlusunun mameleğinde aktifte artma veya pasifte azalma meydana getirmek için değildir. Yine, kanun, tazminatın ihtilâf halinde hâkim tarafından, «serbestçe» takdir edileceğini (MK. m. 321) veya «münasip» olacağını (MK. m. 610) ifade ederken, talep ettiği takdirde, reşit çocuğa mutlaka muhik tazminat verilmesi gerektiğini de öngörmektedir; halbuki, tahsisin artırma gücü hesaplamada esas alınacak olursa, mamelekte artma meydana getirmeyen tahsislerin varlığı halinde, reşit çocuk tazminattan yoksun kalacaktır (38). Bu da kanunun özüne (= ruhuna) ve sözüne (= lâfzına) aykırı olur.

(36) Apt'a göre (s. 100 vd), çocuğun emeği özellikle müessir olmuş ise ücret miktarını artırma yoluna gidilmemeli; buna karşılık, başka indirim sebepleri varsa emeğin müessiriyeti, yani emeğin tazminat borçlusunun mameleğindeki artırma gücü göz önüne alınarak indirim yapılmalıdır. Kanaatımızca böyle bir ayırım prensibi bozmak demektir; ya artırma gücüne veya tahsisin süresine göre bir hesaplama yapılmalıdır.

(37) Vuilleumier : s. 92.

(38) Nitekim Yargıtay Hukuk Genel kurulu bir kararında (21.3.1951, E. 5-49/K. 18 Olgaç : c. 1, s. 714, No. 2026) aynen şöyle demektedir : «Ana ve babası ile birlikte yaşayıp, çalışmasını aileye hasreden ve ivazından sarahaten vazgeçmemiş olan evlâdın babasının kendisini infak ve iâşe ve her türlü masraflarını te'min etmesi, kendisine sermaye vermesi, ve çalışması yüzünden terakede te'zayüd hu-

Bu düşüncelerden hareketle, emeğin tahsis süresine göre bir değerlendirme yapmanın yerinde olacağı kanısındayız. Şöyle ki : önce emeğin tahsis süresi tesbit edilmeli, sonra da bu çeşit tahsislere piyasada biçilmiş olan değer temel alınarak objektif bir hesaplama yoluna gidilmelidir. Böylelikle, emeğin artırma gücüne göre değerlendirme metodunun sakıncalarından kaçınılmış olur.

3) İndirime bağlı durumlar .

Emeğin ve gelirlerin değerlendirilmesinden sonra bundan indirilmesi gerekli faydalanmaların belirtilmesi gerekir. Genel olarak kabul edildiğine göre (39), reşit çocuğun, normal özel giderlerinin tutarı indirime tâbidir. Söz gelişi : elbise, işyerine gidip gelme, yiyecek, giyecek v.b. giderleri gibi...

İndirime bağlı olan hususların en yüksek değerlerinin alınmasını ileri süren yazarlara (40) rastlanmaktadır. Ancak, en yüksek değerlerin esas alınması birçok bakımlardan âdil olmayan sonuçlara müncer olabilecek nitelikte bulunduğu objektif bir değerlendirme yapılmasının yerinde olacağı düşüncesindeyiz.

Federal Mahkemeye göre (41) reşit çocuk, ailesine emeğini tahsis ederken, bir üçüncü kişi durumundaki işçinin elde edemeyeceği kolaylıklar (= avantajlar) elde eder : Müstahdemlerden daha fazla ihtimam görmek, daha çok tatilden yararlanmak, kendisine karşı sert davranılmamak, müsamaha görmek gibi... Bu bakımdan bir indirim yapmak gerekir (42).

Yine Federal mahkemenin müteaddit kararlarında belirttiğine göre (43) borçlunun serveti fazla değilse, bu da göz önünde tutul-

---

sule gelmemesi gibi sebepler, MK. nun 610 uncu maddesine göre tazminat istemesine mâni teşkil etmez». Bu karar, mühik tazminatın hesaplanmasında «artırma gücü» ne (productivité) önem vermemektedir. Yargıtay, böyle bir düşünüşten hareket ederken, isabetli bir yol tutmuştur.

(39) Borel : s. 155; Curti-Forrer : mad. 633, No. 5; Apt : s. 92; Arık : s. 460.

(40) Borel : s. 157.

(41) JdT 1926 I 399 - RO 52 II 112.

(42) Ayrıca bak. Borel : s. 158; Apt : s. 97; Arık : s. 459. Vuilleumier bu fikre katılmıyor. Ona göre (s. 94), «bilinmesi gerekli yegâne husus, çocuk tarafından sağlanmış olan emektir».

(43) JdT 1923 I 36 - RO 48 II 317; JdT 1926 I 399.

malıdır; zira muhik tazminat ile borçlunun serveti arasında bir münasebet vardır. Gerekiyorsa, diğer mirasçılarının payları ile mali durumları göz önünde tutulmaksızın, reşit çocuğun muhik tazminat isteği kabul edilemez (44).

Kanaatımızca, Federal mahkemenin bu görüşünde isabet yoktur. Zira, bu görüş kabul edilirse, bir mameleğin artması veya korunması için hiçbir şey yapmamış olan diğer müşterek mirasçılarının daha çok yararlanmalarını sağlamak amacı ile, o mameleğin artması veya muhafaza edilmesi için fedakârlıkta bulunan çocuğun tazminat miktarı aşırı bir indirimle tâbi tutulmuş olacaktır. Bu da, âdil olmayan bir tutum olur. Bundan başka, Vuilleumier'nin haklı olarak belirttiği üzere, reşit çocuk, özellikle muhik tazminat borçlusunun terkesi önemsiz ise, muhik tazminat hakkına öncelikle müstahak ve muhtaçtır (45).

Sonuç olarak denebilir ki, reşit çocuğun ailesi ile birlikte yaşamasından dolayı elde ettiği faydaların değeri objektif olarak tesbit edilmek gerekir. Yoksa, diğer mirasçılarının durumları, terekenin başka bir ifade ile borçlunun servetinin az veya çok değrede olması tazminatın tesbitinde esas teşkil etmez (46). Böyle olmak gerekseydi, daha önce bir münasebetle söylenildiği üzere işleri kötüye gittiği için hacizle tâkip edilen veya iflâsa tâbi olan borçlu ana-babaya karşı hacze veya iflâsa katılma imkânı tanınmazdı.

§ 3. Muhik tazminat alacağıнын muacceliyet anı .

Muhik tazminat alacağıнын istisnaî olarak hangi durumlarda istenebileceğini Medenî Kanunumuz 321 ve 610'uncu maddelerinde göstermiştir. Bunlar, hâciz, iflâs ve paylaşırma (= taksim) dir.

(44) Borel : s. 157 vd.; Arık : s. 459. Bu konuda Apt (s. 96 vd.) şu misali veriyor : Kırk yaşındaki bir çocuk, MK. m. 633 (TMK m. 610) gereğince yirmi yıllık emeğinin karşılığı olarak on bin frank tazminat istiyor; borçların indirilmesinden sonra tereke mevcudu 20.000 frank değerdedir. Ölenin dört çocuğu vardır. Böyle bir durumda Apt'a göre emek veya gelirlerini tahsis eden çocuğun onbin frank alması, diğerlerinin miras payı olarak 2.500 frankla yetinmek zorunda olmaları haksızlık olur. Bu sebepten muhik tazminat hakkı indirilmelidir.

(45) Vuilleumier : s. 96.

(46) İsviçre'de ziraî bir gayrimenkulün verim değerine göre reşit çocuğa tahsis edilmesi halinde indirim yapıp yapılmayacağı ve yapılacaksa hangi ölçüye göre indirim yapılacağı konusu tartışmalıdır. Türk Hukukunda böyle bir problem yoktur. Çünkü, MK. m. 597 ve 602 malların kıymetlerinin takdirinden bahsetmektedir; İsviçre'de olduğu gibi verim değeri gözönünde tutulmamaktadır.

Problem, bu maddelerde öngörülen hallerin ihtiyarî bir yol veya usul; bunun sonucu olarak da genel bir muacceliyet kuralının istisnaları mı, yoksa muhik tazminat alacağı ancak ve yalnız bu hallerde mi istenebilir, noktasında düğümlenmektedir. Kanaatımızca, problemin çözülmesi, herşeyden önce, paylaşırma veya haciz ve iflâsın, muhik tazminat alacağı bakımından niteliğinin araştırılmasını gerektirmektedir.

I — MUHİK TAZMİNAT ALACAĞI BAKIMINDAN PAYLAŞTIRMANIN HUKUKİ NİTELİĞİ .

MK. m. 610'da reşit çocuğun muhik tazminat alacağını paylaşırma çerçevesinde ileri sürebileceği öngörülmüştür. Bundan muhik tazminatın ancak paylaşırma sırasında istenebilen bir alacak olduğu sonucu çıkarılabilir. Ancak, muhik tazminat, paylaşırma-
dan önce ve hattâ paylaşırma söz konusu olmayan hallerde de istenebilmektedir. Bu, paylaşırmanın bir muacceliyet şartı olmadığını göstermektedir: Aşağıdaki hallerde paylaşırma olmamasına rağmen muhik tazminat istenebilir :

1) Tek bir mirasçının bulunması hali .

Muhik tazminat alacaklısından başka mirasçı bulunmayan hallerde, paylaşırma da söz konusu değildir. Buna karşılık, bu tek mirasçı, tasarruf nisabını veya terekenin aktifini aşan bir vasiyetin bulunması karşısında, bunun indirilmesini sağlamak amacı ile, gerekirse, muhik tazminat alacağını ileri sürebilir (47).

Burada birleşme yolu ile borcun sona erdiği söylenemez. Gerçekten, bu halde, mirasçı tereke borçlarından kendi malları ile de sorumlu olmakla beraber, miras bağımsız bir mamelek hüviyetini muhafaza eder (48). Kaldı ki, birleşme var sayılsa bile, bu hal, mirasın aktifinin hesaplanmasında muhik tazminat alacağının gözönünde tutulmasına bir engel değildir. Nitekim, Klâsik Görüş taraftarları da, mahfuz hisselerin ve tasarruf nisabının hesaplanmasında, bir alacak olmak itibarıyla, diğer terekeye karşı olan alacaklar gibi, tereke mevcudundan muhik tazminat alacağının indirileceğini kabul etmektedirler (49).

(47) Piotet : s. 246.

(48) von Tuhr : §. 77 (Edege çev: s. 711); Arsebük : s. 871.

(49) Escher : mad. 633, No. 23; JdT 1954 I 466 vd.

2) Tereke mevcudunun muhik tazminat alacağına yetmemesi hali .

Tereke mevcudunun muhik tazminat alacağına yetmediği halde, muhik tazminatın varlığına hanel gelmez (50). Bu durumda ortak mirasçılara karşı açılan dâva bir edâ dâvası niteliğinde olup, bir paylaşırma (= taksim) dâvası değildir. Zira, burada muhik tazminat, mirasçılardan kişisel mameleklerinden ödenecektir (51):

3) Mirasın aktif ve pasifi ile birlikte üçüncü bir kişiye temlik edilmesi (52).

Bütün mirasçılardan, mirası aktif ve pasifi ile birlikte üçüncü bir kişiye devretmeleri mümkündür (BK. m. 179). Bu iki şekilde olabilir: a) Temlik karşılıksızdır; b) temlik kararlaştırılan bir bedel karşılığındadır.

Birinci ihtimalde paylaşırma yoktur. Halbuki, muhik tazminat alacağı, temlik edilen mameleğe karşı varlığını muhafaza eder.

İkinci ihtimalde ise, muhik tazminat alacaklısının, kararlaştırılan bedelin paylaşırılması sırasında hakkını ileri sürmesi ve diğer mirasçılardan da terekeyi temellük edene rücu etmeleri istenemez. Bu halde dahi temlik edilen mamelek borçtan sorumlu olmakta devam eder.

4) Paylaşırmadan önce borçların ödenmesinin veya te'minata bağlanmasının istenmesi .

MK. m. 589 f. 3'e göre, «Mirasçılardan her biri, borçların taksiminden evvel tediyesini veya te'minata bağlanmasını isteyebilir». Bu hüküm, MK. m. 610'da öngörülen tazminatı da kapsamaktadır.

Reşit çocuk, paylaşırmadan önce ödenmesini veya te'minata bağlanmasını diğer mirasçılardan isteyebileceğine göre, muhik tazminat alacağının muacceliyet anının paylaşırma anından önce gerçekleşmesi gerekir.

Yukarıda anılan durumlarda paylaşırma söz konusu olmadığı halde, muhik tazminat alacağı istenebilmekte veya önceden miktarı

(50) JdT 1954 I 466 vd.

(51) Piotet : s. 246.

(52) Piotet : s. 246.

belirtilebilmektedir (53). Bu sebepten, biz, Piotet'nin (54) MK. m. 610'daki hükmün, «*muacceliyet*» e değil; fakat, «*takip edilecek usul*» e (= yola) ilişkin olabileceği şeklindeki görüşünü yerinde bulmaktayız. Kaldı ki, kanunun kullandığı deyim de bunu gösterecek niteliktedir. Gerçekten MK. m. 610'da türkçede ihtiyarilik bildiren «... bilir» fiili kullanılmıştır.

Şu halde, paylaşırma sırasında muhik tazminatın istenmesi ihtiyarî bir yoldur (= *procédure alternative*).

II — HACİZ VEYA İFLÂSA KATILMANIN MUHİK TAZMİNAT ALACAĞI BAKIMINDAN HUKUKÎ NİTELİĞİ.

Genel olarak kabul edildiğine göre, MK. m. 321'deki tazminatın muaccel olduğu an, hacze iştirak veya iflâs masasına yazılma anıdır; kanun bunların dışında herhangi bir cebrî icra yolunun bulunduğunu belirtmemektedir (55). Bununla beraber, bazı yazarlar (56), bu hallerin dışında da, murisin sağlığında, iflâs veya hacze iştirak söz konusu olmasa bile, tazminat istenmesine imkân vermek istemektedirler.

Kanaatımızca MK. m. 321'de öngörülen hallerin, tıpkı MK. m. 610'daki «*taksim*» için kabul edildiği üzere, ihtiyarî birer yol olduğu ileri sürülebilir. Esasen MK. m. 321 deki haller mevcut olduğu halde, hacze veya iflâsa katılmamış olan reşit çocuk, haklarını büsbütün kaybetmiş olmaz (57). Zira İcra ve İflâs hukukumuzda göre haciz veya iflâsa katılmamış olmak borçludaki alacağın varlığına ve mu-teberliğine etki etmemektedir (58). Böyle olunca MK. m. 321 deki haller yegâne muacceliyet şartı değildirler. Fakat muhik tazminat alacaklısına tanınmış ihtiyarî birer usulden ibarettirler.

III — HACİZ VE İFLÂSA KATILMANIN VEYA PAYLAŞTIRMANIN HUKUKÎ NİTELİĞİNDEN ÇIKAN SONUÇ.

Görüşümüz benimsenecek olursa, paylaşırma gibi, haciz veya iflâsa katılmanın da genel bir muacceliyet kuralının istisnaları oldu-

(53) Mirasçılar arasında «aile şirketi emvali» nin tesis edilmesi halinde, taksim uzun müddet geri bırakılmış olur. Şirketin sona ermesinden önce reşit çocuğun tazminat hakkını isteyebilmesi gerekir.

(54) Piotet : s. 246.

(55) Egger : mad. 334, No. 7 ve 9; JdT 1942 I 237 vd. - RO 67 II 200 vd.

(56) Meselâ bak. Egger : mad. 334, No. 11 ve 12.

(57) Aksi görüş için bak. Apt : s. 103.

(58) Bu konuda bak : Ansay : s. 300 - 301; Kuru : İflâs Hukuku; s. 94.

ğu sonucuna varılır. Genel kural ise şudur : Muhik tazminat alacağı, reşit çocuğun ailesi ile birlikte yaşamayı sona erdirdiği anda, muaccel bir alacak durumunu kazanır. En son muacceliyet tarihi borçlunun ölümü anına kadar gidebilir. Fakat muhik tazminat alacağının daha önce de muaccel olmasına kanaatımızca bir engel yoktur.

İleri sürdüğümüz görüş, zamanaşımının ne zaman yürümeğe başlayacağı konusunda çıkması muhtemel güçlükleri bertaraf etmektedir.

Bundan başka klâsik görüşün «gayrı âdil» bulduğu bir takım sonuçlar da kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Gerçekten klâsik görüş MK. m. 321 ve 610'daki hükümleri ailesine tevcihlerde bulunan reşit evladın durumunu «kısmen» islâh etmekten öteye gitmediği gerekçesi ile tenkit etmektedir (59). MK. m. 321 ve 610'daki halleri yegâne muacceliyet şartı olarak kabul edersek klâsik görüşün tenkitlerine hak vermemek elde değildir. Ancak, kanunî hükümlerin sözüne (lâfzına) ve özüne (ruhuna) aykırı olmaksızın başka şekilde yorumlanmasının mümkün olup olmadığını araştırarak bir sonuca varmak da mümkündür. Kanaatımızca bugünkü şartlar karşısında reşit çocuğun etkili bir şekilde korunmasının gerektiğine inanılıyorsa, İsviçre Medenî Kanununun kabul edildiği sıradaki görüşlere göre değil, bugünkü ihtiyaçlara göre bir yorum şekli seçmek lâzımdır. Bu yorum şekli de bizim yukarda teklif ettiğimiz çözümü benimsettirecek niteliktedir.

§ 4. Muhik tazminat alacağının temlikî ve haczî.

I — MUHİK TAZMİNAT ALACAĞININ TEMLİKİ :

Muhik tazminat alacağının sağlararası bir işlemler devri, Borçlar Kanununun 162-172'inci maddelerinde öngörülen «alacağın temlikî» yolu ile olur. Gerçekten bu hakkın temlikini yasaklayan ne bir kanunî hüküm mevcuttur; ne de muhik tazminatın hukukî niteliği temlike engeldir (BK. m. 162).

Temlikin geçerli olması için, kanunun aradığı yazılı şekle (BK. m. 163) uyulmuş olması yeterlidir (60). Ancak, Borel (61), ayrıca

(59) N. Ayiter : s. 363 vd. Ayrıca bak. Egger : mad. 334, No. 12. «Mahkemeler kanunun teşrii müstenidatı ile bağlı değildir. 334 üncü maddenin dayandığı hukukî fikir maddenin lafzını aşan bir mer'iyete sahiptir...».

(60) Vuilleumier : s. 112.

(61) Borel : s. 151, No. 16.

MK. m. 613'de aranan şartın, başka bir deyimle babanın muvafakatının yazılı şekle eklenmesini şart koşturmaktadır. Kanaatımızca bu görüşe katılmak imkânsızdır: çünkü burada, MK. m. 613'de öngörülen «henüz açılmamış miras hakkındaki mukavele» değil, fakat yukarıda ayrıntılı bir şekilde belirtildiği üzere «vecibevî bir hak» söz konusudur. Böyle olunca da babanın muvafakatını aramak lüzumsuzdur.

Muhik tazminat alacağının, borçlunun ölümünden sonra veya önce temlik edilmesini engelleyen kanunî bir hüküm yoktur. Buna rağmen, Escher (62), muhik tazminat alacağının devrinin, borçlunun ölümünden sonra ve ancak miras payı ile birlikte mümkün olacağını söylemektedir. Bu görüş, yerinde değildir; çünkü, temlikî kabül olmayan sadece «mirasçılık» sıfatıdır; reşit çocuğun muhik tazminat isteyebilmesi için «mirasçılık» aranmadığına göre, muhik tazminatın temlikî için de miras payının birlikte devrini gerektiren herhangi bir gerektirici hukukî sebep bulunamaz (63).

Borçlunun sağlığında, muhik tazminat alacağının temlik edilmesi, yani hakkın sahibinin değişmesi, onun «eksik borç» olma niteliğine etki etmez. Şu anlamda ki, borç yine eksik bir borç olarak kalır; burada «nemo plus juris» kuralı uygulanır. Bundan başka, muhik tazminatın eksik bir borç oluşu, alacaklının kişiliğinden değil, fakat alacağın niteliğinden ileri gelmektedir. Şu halde, temlik eden, muhik tazminat alacağının muacceliyet kazanmasına kadar, başka bir deyimle reşit çocukla emek veya gelirlerini tahsis ettiği ana-babasının birlikte yaşamağa son vermelerine kadar, muhik tazminatı isteyemez. Bununla beraber, bir arada yaşayışın devamı sırasında, borçlu ana-babanın hacze veya iflâsa mâruz kalması ihtimali saklıdır.

Reşit çocuk, muhik tazminatın mutlaka tamamını temlik etmeye mecbur değildir; kısmî temlik de mümkündür (64). Söz gelişi: (...) tarihinden (...) tarihine kadar doğmuş olan alacağın, daha sonraki hizmetlerden veya gelir tahsislerinden doğacak haklar saklı kalmak üzere temlik edilmesi gibi....

Bundan başka, temlik edilecek muhik tazminat alacağının halen mevcut ve mutlaka doğmuş olması da şart değildir. Reşit çocuğun

(62) Escher : mad. 633, No. 20.

(63) Piotet : s. 249.

(64) Vuilleumier : s. 112.

ana babasına tahsis edeceği emek veya gelirlerden ötürü sonradan sahip olacağı tazminat alacağı dahi temlik edilebilir (65).

II — MUHİK TAZMİNAT ALACAĞININ HACZİ .

Bir alacağın haczedilebilmesi, onun temliki mümkün alacaklardan olmasına bağlıdır (66). Yukarda belirtildiği üzere, reşit çocuğun muhik tazminat alacağı, temlik edilebilen alacaklardan bulunduğuna göre, haczedilebilir (67). Kaldı ki, İcra ve İflâs Kanununun 82 inci maddesinde sayılan ve «haczi câiz olmayan» alacaklar arasında reşit çocuğun muhik tazminat hakkı yer almamış bulunmaktadır; bu bakımdan da işbu tazminatın haczine engel kanunî bir hüküm yoktur.

Reşit çocuğun muhik tazminat hakkı, «kısmen hâczi caiz olmayan şeyler» in de dışında kalmaktadır. Gerçekten, İcra İflâs Kanununun 83 üncü maddesinde öngörülmüş olan şeylerde bir tekrarlanma, düzenli aralıklarla ard arda elde edilmiş, bir devirlilik (périodicité) özelliği vardır. Halbuki, MK. m. 321 ve 610'daki tazminatın böyle bir özelliği yoktur.

Yargıtay bazı kararlarında reşit çocuğun muhik tazminat hakkının haczedilebileceği kanaatında olduğunu belirtmiştir (68). Yargıtay'ın içtihatları da göz önünde tutulunca muhik tazminatın haczinde şöyle bir usule (= procédure) uymak zorunluluğu vardır :

Reşit çocuğun alacaklısı, önce muhik tazminat borçlusuna İcra ve İflâs Kanununun 89'uncu maddesi uyarınca borcunu ancak icra

(65) Gelecekte edinilecek hakların temliki hak. bak. : von Tuhr : § 94 (Edege çev. : s. 910 vd.).

(66) von Tuhr : t. II, s. 734, Not 80 (Edege çev. : s. 912).

(67) Aynı görüş : Vuilleumier : s. 114; Apt : s. 101.

(68) Yarg. HGK. 26.3.1952, E. 10-8/K. 53 «Borçlunun mücerret babası ile oturması ve beraber yiyip içerek gelirini aileye bırakması, kendi aleyhindeki nafaka ilânının doğrudan babası hakkında infazını ve bunun için babası dâvacının şahsî mallarının haczini gerektirmeyeceğine ve ancak borçlunun babası nezdinde çalışmış olmasından dolayı onda bir hak veya alacağı haczettirebileceğine ve bu yolda bir haciz muamelesi talep ve tatbik olunmadan oğlunun nafaka borcundan dolayı doğrudan doğruya kendi malı haciz olunan babanın açmış olduğu istihkak dâvasının kanun hükümleri dairesinde soruşturulup incelenerek bir hüküm ve karara bağlanması icap edeceğine göre ..... hükmün bozulmasına....» (Türk İç. Kül. c. I, s. 432, No. 638); Yarg. İİD. 30.3.1951, E. 1960/K. 1766 (İl. Huk. 1952, sayı 81, s. 1384).

dairesine ödeyebileceğini bildirtir. Muhik tazminat borçlusu buna itiraz etmiş ise, itirazının hilâfı tetkik merciinde ispat edilebilir. Borçlu itiraz etmemiş veya etmiş, fakat itirazı red edilmiş ise muhik tazminat borçlusundaki alacağa haciz konulabilir.

Muhik tazminatın muaccel olmadığı hallerde, konulan haciz, çoğu zaman, uygulama bakımından pek önemli sonuçlar doğurmaz. Çünkü, birlikte yaşayış sona erdikten sonra ancak, muhik tazminat eksik bir borç olmaktan çıkar. Bununla beraber, MK. m. 321'de öngörülen hallerde reşit çocuk, birlikte yaşamağa devam ettiği ve fakat kanunun kendisine bahşettiği imkândan istifade etmediği veya kasden istifadeden kaçındığı takdirde, alacaklısına böyle bir hak tanımak yerinde olur kanısındayız.

§ 5. Muhik tazminat alacağını belirtecek yetkili Mahkeme .

Muhik tazminat alacağının borçlusu ile alacaklısının anlaşmış olmaları hali bir yana, muhik tazminatın varlığı ve mikdarı mahkeme tarafından tesbit edilmek gerekir. Bu takdirde, yetki bakımından hangi mahkemede dâva açılmak icap eder? Bu soruyu cevaplandırabilmek için iki ihtimal üzerinde durmak gerekir :

1) Dâvanın borçlunun sağığında açılması .

MK. m. 321'in öngördüğü hal, dâvanın borçlunun sağığında açılması ihtimalidir. Bu halde istenen tazminat, bir mikdar paranın ödettirilmesinden ibaret olduğundan, dâva, genel yetki kurallarına göre açılmalıdır (HUMK. m. 11). Buna göre yetkili mahkeme, dâvalının ikametgâhı mahkemesidir (69).

Muhik tazminat dolayısı ile ikinci derecede sorumlu olan ana aleyhine açılacak dâva, kural olarak, kocanın ikametgâhındaki mahkemeye açılır (MK. m. 21 f. 1). Ananın, kocasından ayrı ikametgâh ittihaz eylemek yetkisine sahip olduğu hallerde bu yetkiye dayanarak başka ikametgâh seçmiş olması hali müstesnadır (MK. m. 162).

Türkiye'de bilinen ikametgâhı olmayan bir tazminat borçlusu aleyhine açılacak dâva, HUMK. m. 16 kıyas yolu ile uygulanarak, Türkiye'de sâkin olduğu yer, Türkiye'de bilinen meskeni yoksa mal-

(69) Yetki için fazla bilgi : Ansay : s. 90 vd.; Kuru : s. 107 vd; Postacıoğlu : s. 112 vd.

larının veya teminatı varsa teminatının bulunduğu yer mahkemesine açılır (70).

Bundan başka, borçlu memur, asker, işçi v.s. olmak dolayısı ile geçici olarak, fakat meşguliyetine göre uzunca bir süre için bir yerde oturan kimselerden ise, o yer mahkemesinde de dâva açılabilir (HUMK. m. 20).

2) Dâvanın terekeye karşı açılmış olması .

MK. m. 610'daki tazminat borçlunun ölümünden sonra tereke aleyhine açılan bir dâva ile elde edilebilir. Bu itibarla muhik tazminat dâvası, HUMK. m. 11 b. 2 uyarınca tereke aleyhine açılan diğer dâvaların açıldığı yerde, başka bir deyimle miras bırakanın son ikametgâhı mahkemesinde (MK. m. 518) açılır (71).

Tereke mevcudunun muhik tazminat alacağını karşılamadığı ve mirasçılarının da terekeyi red etmemiş bulunmaları sebebiyle kişisel malları ile de sorumlu oldukları hallerde dahi dâvanın miras bırakanın son ikametgâhı mahkemesinde açılması yerinde bir davranış olur.

§ 6. Muhik Tazminat alacağının sona ermesi .

1) İfa ile sona erme .

Bütün borçlar için normal sona erme sebebi, borçlunun borcunu edâ etmesidir. Muhik tazminat alacağı da MK. m. 321 ve 610'daki hallerin gerçekleşmesi dolayısı ile hacze veya iflâsa katılma suretiyle yahut paylaşırma çerçevesinde «münasip» bir tazminat verilmek suretiyle alacaklı tatmin edildiği takdirde sona erer.

İleri sürdüğümüz görüşe göre, adı geçen maddelerdeki haller gerçekleşmese bile, muhik tazminat alacağının muaccel olmasından sonra, yani birlikte yaşamaya son verilmesinden sonra borçlu tarafından reşit çocuk her zaman tatmin edilebilir. Bu halde de alacağın sona ereceği şüpheden uzaktır.

Muhik tazminat alacağının muaccel olmasından önce borçlu edâda bulunabilir mi? Bulunursa borç sona ermiş sayılır mı? Kanaatimizce bu soruya olumlu cevap vermek gerekir. Gerçekten, ek-

(70) Postacıoğlu : s. 127; Kuru : s. 110 vd.

(71) Apt : s. 83 vd; Tuor : mad. 538, No. 14.

sik borçlarda, borcun borçlu tarafından kendi arzu ve ihtiyarı ile ödenmesi halinde borç sona erer; artık hâtaen ödendiği gerekçesi ile geri istenemez (72). Muhik tazminat alacağı bakımından da durum aynıdır.

Borçlu tarafından, «hizmetlerinin ücreti veya bedeli» adı altında, reşit çocuğa bir ödemede bulunulması halinde, bunun zımnî veya sarîh olarak aktedilmiş bir aktin icabı olarak mı, yoksa MK. m. 321 ve 610'da öngörülen tazminatın ödenmesi zımnında mı yapılmış olduğunun araştırılması gerekir (73). Ödeme zımnî veya sarîh bir aktin gereği olarak yapılmış ise, MK. m. 321 ve 610 mucibince doğmuş tazminat alacağını sona erdiremeyeceği şüpheden uzaktır.

2) Birleşme ile sona erme .

Borçların birleşme ile sona ermesine ilişkin hükümler (BK. m. 116), reşit çocuğun muhik tazminat alacağına da uygulanırlar. Özellikle, bu hal kendini borçlunun ölümü halinde gösterir. Mirası red etmemiş, mirastan mahrum olmayan veya mirastan iskat edilmemiş olan reşit çocuk, murisin aynı zamanda külli halefi olduğundan, böyle bir durumda alacaklılık ve borçluluk sıfatlarının birleşmesi söz konusu olabilir. Ancak, bunun gerçekleşebilmesi için, paylaşırma sonunda miras bırakanın borçlarının da mirasçılar arasında paylaşılması ve muhik tazminat borçunun alacaklı reşit çocuğa isabet etmesi gereklidir. Paylaştırmadan önce tereke, bağımsız bir mamelek hüviyetinde olduğundan alacaklılık ve borçluluk sıfatlarının birleşmesinden söz etmek imkânsızdır (74).

Muhik tazminat alacağının miktarı, reşit çocuğun miras payından fazla ise, diğer mirasçılara yönelme hakkı saklıdır.

3) İbra ile sona erme .

Muhik tazminatın alacaklısı reşit çocuk, her zaman, borçlu ana-babayı borçtan ibra edebilir. Bunun için karşı edim almış olmasına lüzum yoktur. Elverir ki, bu konuda karşılıklı iradeler açıklanmış olsun!

(72) Schwarz : s. 93; von Tuhr : s. 28 vd. (Edege çev. : 32 vd.

(73) Vuilleumier : s. 104.

(74) von Tuhr : § 77 (Edege çev. : s. 711).

İsviçre Borçlar Kanununun 115 inci maddesinde ibra aktinin şekle bağlı olmadığı açıkça belirtilmiştir. Türk Borçlar Kanununda ise buna benzer bir hüküm yoktur. Bu yüzden ibranın Türk Hukuk sisteminde şekle bağlı olup olmadığı bakımından farklı görüşlerin ortaya atıldığı müşahade edilmektedir (75). Bununla beraber, bu tartışmaların bizim konumuz yönünden bir önemi yoktur. Çünkü, muhik tazminat alacağı hukukî muameleden doğan bir hak olmadığından, aksine kanundan doğduğu cihetle, ibra ister şekle bağlı kabul edildin, ister şekilsizlik prensibi benimsensin, sonuç değişmeyecektir: Muhik tazminat alacağı, her iki görüşe göre de şekle bağlı olmaksızın ibra aktinin konusu olacaktır.

Demek oluyor ki, muhik tazminat alacağı bakımından ibra bir geçerlik (= muteberlik = sıhhat) şekil şartına bağlı değildir. Ancak, burada Hukuk Muhakemeleri Usulü kanununun 288 inci maddesinde öngörülen şekle (ispat şekli = forme probante) ilişkin hükümlerin uygulanmasının zorunlu olduğunu unutmamak gerekir.

4) Takasla sona erme :

Muhik tazminat borçlusu, reşit çocuktan istemeğe hakkı olduğu takası kabil ve herhangi bir sebeple doğmuş olan alacağını, muhik tazminat alacağı ile takas edebilir. Gerçekten, MK. m. 321 ve 610'da öngörülmüş olan muhik tazminat alacağı, takası mümkün olmayan alacaklardan değildir (BK. m. 123). Borçlunun takas dermeyan hakkı bakımından muhik tazminatın muaccelliği aranmaz.

Şüphesiz muhik tazminat alacaklısı da takas dermeyan hakkını haizdir; fakat bunun için muhik tazminat alacağının muaccel olması gerekir. Bununla beraber, bizim yaptığımız gibi, muhik tazminatın muaccel olup olmadığı şeklinde bir ayırım yapmaksızın, borçlunun takas hakkına karşılık, alacaklının böyle bir hakkı olmadığını söyleyen yazarlara rastlanmaktadır (76). Kanaatımızca, eksik bir borç olması dolayısı ile muaccel bir alacakla muhik

(75) İbranın şekle bağlı olduğunu ileri sürenler: Arsebük: s. 857-858; Saymen-Elbir: Borçlar: s. 855; Tunçomağ: s. 706; Birsen: Borçlar, s. 621; Aksi görüş için bak. Schwarz: s. 249 vd.; Berki: s. 351 vd.

(76) Meselâ: Vuilleumier: s. 108.

tazminatın takası mümkün değilse de, muacceliyet kazandıktan sonra takasa engel herhangi bir sebep bulunmamaktadır.

5) Zamanaşımı ile sona erme.

Muhik tazminat alacağı, eksik bir borç olarak kaldıkça, zaman aşımına uğramaz (77). Burada BK. m. 132 kıyas yolu ile uygulanmalıdır. Aksi halde, tazminat eksik bir borç olduğundan, reşit çocuk, talep hakkından yoksun olduğu halde, zaman aşımının yürümesini önleyecek bir imkândan yararlanamayacaktır.

a) Zamanaşımının süresi :

Zamanaşımının süresi, BK. m. 125 gereğince on yıldır (78) Muhik tazminat alacağı, Federal Mahkemenin de haklı olarak belirttiği üzere (79), BK. m. 126 b. 3'ün uygulama alanının dışında kalmaktadır; başka bir deyimle bu tazminat beş yıllık zamanaşımına tâbi değildir.

Bir görüşe göre (80), muhik tazminat alacağının süresini araştırırken, bir ayırım yapmakta fayda vardır; şöyle ki : MK. m. 610'daki tazminat paylaşırma sırasında kabul edilmek şartı ile on yılda zamanaşımına uğrar. Buna karşılık, MK. m. 321'de öngörülen tazminat bakımından ise zamanaşımı söz konusu değildir. Hacze veya iflâs masasına katılma sürelerinin geçirilmesinden sonra artık muhik tazminat istenemez. Çünkü hacze katılma veya iflâs masasına yazılma süreleri, riayet edilmedikleri takdirde, daha sonra yapılacak taleplerin reddini gerektiren süreler (= delai de forclusion) dur.

Kanaatımızca bu görüşü savunmak zordur. Gerçekten Türk İsviçre Hukuk sistemlerinde hâciz veya iflâsa katılmamış olmak alacaklıların haklarını yitirmeleri sonucunu doğurmaz. Bir ayırım yapılmasının lâzım geldiğini ileri süren görüşün, bu noktada yanlış bir temelden hareket ettiğine şüphe yoktur.

b) Zamanaşımı süresinin başlangıcı :

Muhik tazminat alacağı muaccel olur olmaz, zamanaşımı süresi de yürümeğe başlar (81). Benimsediğimiz görüşe göre, muhik

(77) Borel : s. 150, No. 2; Piotet : s. 249.

(78) Piotet : s. 249.

(79) JdT 1919 I 210 - RO 45 II 4 vd.; JdT 1920 I 135 - RO 45 II 521 vd.

(80) Apt : s. 103.

(81) Piotet : s. 249; Vuilleumier : s. 109.

tazminat alacağı, birlikte yaşamağa son verildiği anda muaccel olduğundan, zamanaşımının da bu andan başlayarak yürümesi tabii bir sonuçtur.

Daha önce birlikte yaşamağa son verilmemesi dolayısı ile muhik tazminat alacağı muaccel olmamışsa, son muacceliyet günü, borçlunun ölümü, başka bir deyimle mirasın açıldığı gündür (82).

MK. m. 321 ve 610 gereğince önceden takipte bulunmaksızın hacze katılma veya iflâs masasına yazılma ve paylaşırma sırasında muhik tazminat isteyebilme hakları ihtiyarî olmakla beraber, alacaklı lehinde kabul edilmiş birer «hukukî imkân» da olduğundan, birlikte yaşamağa son verildikten on yıl sonra borçlunun hacze veya iflâsa tâbi olması yahut paylaşırmanın mirasın açılmasından on yıl sonra gerçekleştirilmesi, muhik tazminat alacaklısının hakkını istemesine engel değildir (83). Meselâ : 1950 yılında açılmış olan miras 1964 de paylaşırılmıştır; muhik tazminat alacaklısı ise mirasın açılmasını takip eden on yıl içinde hakkını istememiştir. Zamanaşımı süresinin geçirilmiş olmasına rağmen tazminat alacaklısı paylaşırma istemek suretiyle hakkını elde edebilir.

6) Diğer sebeplerle sona erme.

Borçların sona ermesi sebeplerinden yenileme (= tecdit) ve ifa yerini tutan edâ da muhik tazminat hakkını sona erdirir.

Bununla beraber, kusursuz imkânsızlık için aynı şey söylenebilir. Gerçekten muhik tazminat hakkı muayyen bir paranın tediyesi borcundan ibaret bulunduğundan, para borçları da misli borçlardan olmak itibarıyla, kusursuz imkânsızlık hallerinde sona ermezler (84). Burada «Genus non perire censetur» (nev'i yok olmaz) kuralı uygulanmaktadır.

SONUÇ

Doktrin ve mahkeme içtihatlarının ışığı altında MK. m. 321 ve 610'da konulmuş olan hükümlerin nasıl anlaşılması gerektiği konusunda vardığımız sonuçları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür :

(82) Piotet : s. 249.

(83) Piotet : s. 249.

(84) von Tuhr : s. 49 vd. (Edege çev : s. 56).

1. Klâsik görüş taraftarlarının belirttiği ve modern görüş taraftarlarınca da benimsendiği üzere MK. m. 321 ve 610'da öngörülen tazminat alacağı, hak ve nasafet kuralları gereğince verilmesi gereken bir hakkaniyet tazminatıdır.

2. Klâsik görüş taraftarlarının ileri sürdüğü gibi reşit çocuğun MK. m. 610'da düzenlenen tazminat alacağı miras hukukundan doğan bir alacak değildir. Tıpkı BK. m. 321 de öngörülen tazminat gibi, miras bırakana karşı olan diğer alacak haklarından farksızdır. Başka bir deyimle her iki maddede düzenlenen tazminat, nitelik bakımından aynıdır.

Muhik tazminat alacağı şarta bağlı bir alacak değildir. Zira, bir alacağın şarta bağlı olup olmadığı, miktarının önceden tesbit edilebilip edilemediğine göre, fakat vukuu meşkûk ve gelecekteki bir olaya bağlanıp bağlanmadığına göre belli olur. Halbuki muhik tazminat alacağı, vukuu muhakkak bir olaya bağlanmaktadır.

Muhik tazminat alacağı kanundan doğan bir borçtur. Gerçekten MK. m. 321 ve 610'da öngörülen tazminat alacağı, taraflarda «animus obligandi» olmaksızın tahsisler yapıldıkça doğar.

Birlikte yaşamaya son verinceye kadar muhik tazminat istenmeyeceğine göre, işbu hak eksik borçlar kategorisine girer. Belirtmek yerinde olur ki; muhik tazminatın eksik borç oluşu, hak sahibinin, yani reşit çocuğun sıfatından değil, fakat alacağın niteliğinden çıkmaktadır.

Muhik tazminat alacağı, reşit çocuk tarafından yapılan ödemelerin durmasından ve birlikte yaşayışın sona ermesinden sonra hâkim tarafından serbestçe takdir edilerek belirtileceğinden, gayrı muayyen alacak veya hak niteliğini taşımaktadır.

3. Muhik tazminat alacağının doğumu için aşağıdaki şartların yerine gelmiş olması gereklidir.

a) Emek veya gelirleri tahsis edenin evlad olması. Evlad kavramının belirtilmesinde temel ölçüt «hukukî nesep bağı»dır. Hukukî nesep bağı teessüs etmemişse MK. m. 321 ve 610'daki hükümden istifade edilemez. Buna göre nesebi sahih ve gayri sahih çocuklar evlad edinme akti gereğince teessüs eden nesep bağı ile birbirine bağlı olan çocuklarla ebeveynler arasında vaki tahsislerden dolayı muhik tazminat alacağı doğar. Torunların, diğer eşin başka

evlilikten olma çocuklarının, evlad edinme vaadine binaen birlikte yaşamakla beraber vaadin yerine getirilmemesi dolayısı ayrılmak zorunluluğunda kalmış olan kimselerin muhik tazminat isteme hakları yoktur.

b) Emek veya gelirleri tahsis edenin reşit olması : Reşit olmayanların kanunî hükümler karşısında böyle bir tazminat isteme hakları yoktur. Tazminat rüşde varıldıktan sonra vaki tahsisler için istenebilir. Rüştün kazanılması şeklinin önemi yoktur.

c) Çocuğun ana - baba ile birlikte yaşaması : Birlikte yaşama geniş anlaşılmalıdır. Geniş anlamda reşit çocuk ana - babasının- kinden ayrı bir çatı altında yaşasa ve yiyecek ve giyeceği başka yerde sağlansa bile, tıpkı öz evlerinde imişçesine kendisinin veya ailesinin ihtiyaçları ana - babası tarafından gideriliyorsa, birlikte yaşamaktan söz edilebilir. Bu durumda çocuk, ana - babasına bağlıdır ve kendi olanakları ile kendi evini düzenleyemez.

d) Emek veya gelirlerin aileye tahsis edilmiş olması : Tahsis edilen sadece emek veya sadece gelirler olabileceği gibi, aynı zamanda hem emeğin ve hem de gelirlerin tahsis edilmiş mümkündür. Tahsis niteliği bakımından bir hukukî eylemdir. Bu bakımdan reşit çocuk hukukî sonucu istemiş olmasa, hattâ bilmese bile, muhik tazminat hakkı kanun gereğince kendiliğinden doğar; yeter ki, tahsisler yapılmış olsun!

Kanunun kullandığı mutlak ifadeden anlaşıldığı üzere, emek veya gelir kavramına girmeyen tahsislerin tazminata hak kazandırması imkânsızdır. Reşit çocuğun kendi sermayesinden tahsiste bulunması gibi... Emek fikrî olabildiği kadar bedeni de olabilir. Reşit çocuğun eşinin ve çocuklarının tahsisleri de, muhik tazminata hak kazandıran tahsisler niteliğindedir. Bundan başka, reşit çocuk tarafından yapılan ödemelerin para olması veya münhasıran emek olması şart değildir; aynı tahsis de mümkündür. Tahsislerin kısmî olması da muhik tazminatın doğumu sonucunu doğurur.

Tahsiste bulunulduğunun ispatı reşit çocuğa, başka bir deyişle, muhik tazminat alacaklısına aittir.

e) Emek veya gelirlerin karşılığında açıkça feragat edilmemesi : Söz konusu olan feragat bunu kapsayan bir iradenin çocuk-

tan sadır olması ile tamamlanır. Feragat tek taraflıdır. Diğer tarafın kabulüne bağlı değildir. İrade beyanının açık olmadığı, meselâ irade emarelerinin var olduğu hallerde bu şart gerçekleşmiş sayılmalıdır. Kanaatımızca, «sarahatan feragat etmedikçe» sözünü, «özellikle feraget iradesi olmaksızın» şeklinde anlamak gerekir. Mutlaka feragatın «zımnî irade beyanı»nın karşıtı olan, «sarih irade beyanı» şeklinde anlaşılması gerekli değildir. Burada itimat prensibinin uygulama alanı bulacağı şüphesizdir.

Feragat iradesi, emek veya gelirlerin tahsisinden önce veya en geç tahsis sırasında mevcut olmalıdır. Daha sonra vaki feragat bir ibra akti niteliğini taşır; diğer tarafın kabulüne bağlıdır.

Feragat iradesinin mevcudiyetinin ispatı bunu iddia edene, başka bir deyimle, muhik tazminatın borçlusuna aittir.

4. Muhik tazminatın alacaklısı ve borçlusunu muhtelif ihtimallere göre değışir :

a) Reşit çocuk, birlikte yaşayan ana - babasına emeğini veya gelirlerini tahsis etmiş ise birinci derecede baba, ikinci derecede de ana borçludur. Reşit çocuk, birlikte yaşayan ana - babadan yalnız ananın menfaatına, onun işyerinde emek veya gelirlerini tahsis etmiş ise babanın bu tahsisten sorumlu olması için, karının bütün gelirlerinin ailenin müşterek mesraflarına ayrılması gerekir. Ana ve baba herhangi bir sebeple ayrı yaşıyorlarsa, çocuk bunlardan hangisine tahsiste bulunmuş ise ona karşı bir istekte bulunabilir. Tereke mevcudunun yetersizliği halinde, ortak paydaşlar, muhik tazminat alacağını kendi kişisel malları ile de ödemek zorundadırlar. Mirasın aktif ve pasifi ile birlikte üçüncü bir kişiye temlik edilmesi halinde temellük edenin borçlu olacağı şüpheden uzaktır.

b) Muhik tazminat alacağının asıl alacaklısı emek veya gelirleri şartlarına uygun olarak tahsis etmiş olan evladdır. Tazminat isteyen mirasçı sıfatını taşıması şart değildir. Ne kişiye sıkı sıkıya bağlı ve ne de istenebilmesi hayatta olma şartına bağlı bir hak olduğundan, muhik tazminat alacağı, sağlararası işlemele devredilebilir. Böyle bir devrin vukuu halinde, devralan da muhik tazminatı talep edebilir. Muhik tazminat alacağı mirasçılara intikal eder; devlet de mirasçı olmak sıfatı ile doğmuş olan muhik tazminatı isteyebilir.

5. Muhik tazminatın hesaplanmasında yargıcın geniş takdir yetkisi vardır: «Serbestçe takdir» «münasip tazminat» deyimleri bunu açıkça göstermektedir.

Medenî kanunumuz tahsis edilen emek veya gelirlerin nasıl değerlendirileceği hususunda herhangi bir hükmü kapsamamaktadır. Gelirlerin tahsisi halinde, değerlendirme, çocuk tarafından yapılan ödemelerin toplamı tesbit edilerek, gelirlerin toplamının bulunması şeklindedir; aynî tahsisler yapılmış ise bunların tahsis sırasındaki piyasa değerleri hesaplamada gözönünde tutulur.

Emeğin değerlendirilmesi için mevcut iki metoddan tahsis süresi metodu daha elverişli bir metod olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü artırma gücü metodunun sakıncalarını bünyesinde taşımaktadır.

Emek veya gelirlerin değerlendirilmesinden sonra bundan indirilecek bazı durumları, avantajları belirtmek gerekir. İndirme bağlı durumlar, reşit çocuğun normal özel giderlerinin tutarındır. Tahsiste bulunan çocuk, üçüncü bir kişi durumundaki işçinin elde edemeyeceği kolaylıklardan, müsamahadan yararlandığı için bir indirim yapmak uygundur.

5. Muhik tazminat alacağı birlikte yaşamının sona erdirildiği anda muaccel bir alacak durumunu kazanır. Bu paylaşırmanın ve haciz veya iflâsın muhik tazminat bakımından niteliğinden çıkan bir sonuçtur.

6. Muhik tazminat alacağı sağlararası işlemle devredilebilir. Çünkü: ne muhik tazminatın mahiyeti temlike engeldir; ne de kanunî bir hüküm temliki yasaklamıştır. Temlik, borçlunun ölümünden önce de yapılabilir. Temlikin geçerliliği için yazılı şekle uymak yeterli olup ayrıca borçlu ana - babanın muvafakatına lüzum yoktur. Temlik vakıası, muhik tazminatın eksik bir borç oluşuna etki etmez. Kısmen veya tamamen temlik muteberdir. Hattâ, gelecekte edinilecek muhik tazminat alacağı bile devredilebilir.

7) Temliki kabil alacakların haczedilmesi de mümkün olduğundan muhik tazminatın haczine engel kanunî bir hüküm yoktur. Bunun için İc. İf. K. m. 89 gereğince işlem yapılmalıdır.

8. Muhik tazminat alacağını belirtecek mahkeme yönünden bir ayırım yapmak faydalı olacaktır. Dâva borçlunun sağlığında açıla-

caksa, genel hükümler uygulanır. Başka bir deyimle dâva borçlunun ikametgâhı mahkemesinde açılır. Buna karşılık, dâva borçlunun ölümünden sonra açılacaksa, murisin son ikametgâhı mahkemesi yetkili mahkemedir.

9. Muhik tazminat alacağı normal sona erme sebebi olan ifâ ile, borçluluk ve alacaklılık sıfatının birleşmesi ile ibra ile sona erer. Şekil bakımından hangi nazariye kabul edilirse edilsin, muhik tazminat alacağı bakımından, ibra şekilsiz, şekle uymaksızın yapılabilir. İspat şekline ilişkin hükümler saklıdır.

Muhik tazminat borçlusu bakımından, reşit çocuktaki takası kabul herhangi bir alacaklı muhik tazminatın takas edilmesi her zaman mümkündür. Kanaatımızca bunun için muhik tazminatın muaccel olması şartı aranmaz. Buna karşılık, muhik tazminat alacaklısının takas dermeyan edebilmesi için, muhik tazminatın muaccel olması gereklidir.

Muhik tazminat, eksik bir borç niteliğini taşıdığı sürece zaman aşımına uğramaz. Burada BK. m. 132 kıyasen uygulanır. Zaman aşımının süresi, BK. m. 125 uyarınca on yıldır. Bu sürenin başlangıcı ise tazminatın muaccel olduğu, başka bir deyimle reşit çocukla tazminat borçlusunun birlikte yaşamasının sona erdiği andır. Paylaştırma sırasında muhik tazminat isteme, hacze veya iflâsa katılma alacaklı lehinde tanınmış bir «muhik imkân» olduğundan zaman aşımı süresi dolduktan sonra paylaştırma gerçekleşse, yahut borçlu hacze veya iflâsa tâbi olsa, reşit çocuğa karşı azman aşımı ileri sürülemez.

Diğer sona erme sebeplerine ilişkin hükümler de muhik tazminat alacağının sona ermesine de uygulanırlar. Ancak kusursuz imkânsızlık hali bundan müstesnadır. Zira bu sonuncu halde «nev'i yok olmaz» kuralı uygulanır.

BİBLİYOGRAFYA

- AKİPEK, (J):** Türk Medenî Hukuku, C. I, Başlangıç ve Şahsın Hukuku, Cüz I, Başlangıç hükümleri, Ankara 1960.
- ANSAY, S. Ş.:** Hukuk İcra ve iflas usulleri, beşinci bası, Ankara 1960.
- ANSAY, S. Ş.:** Hukuk Yargılama Usulleri Yedinci bası, Ankara 1960.
- APT :** Die Ansprüche mündiger Hauskinder aus Zuwendungen an ihre Eltern, Zürich 1927.
- ARIK, F.:** Medenî kanununun 610. maddesi. Reşit çocuğun babasına tahsis ettiği iş veya gelirlerden dolayı tazminat hakkı, Ad. Der. 1946, No. 5, s. 454-463.
- ARSEBÜK :** Borçlar Hukuku, Ankara 1950, Üçüncü bası.
- AYİTER (N):** Türk hukukuna göre aynı evde yaşama vaktası; Ank. Huk. Fak. Der. 1960 Cilt : XVII Sayı 1-4.
- AYİTER (N):** Miras Hukuku, Ankara 1964.
- BERKİ (Ş):** Borçlar Hukuku, Kitap I. Umumî hükümler, Ankara 1956.
- BİRSEN :** Borçlar Hukuku Dersleri, 3. bası, İstanbul 1954.
- BİRSEN :** Medenî Hukuk Dersleri, Dördüncü bası, İstanbul, 1958.
- BİRSEN-GÖNENSAY :** Miras Hukuku, İkinci bası, İstanbul 1963.
- BOREL :** Le droit successoral paysan du code civil suisse, 3. ème éd. Broug 1941.
- CURTI - FORRER (Tr. Porret) :** Commentaire du code civil suisse, Neuchâtel 1912.
- EGGER :** Kommenter zum Schweiz. Zivilgesetzbuch, 11/2, Zurich 1943.
- ESCHER :** Kommentar zum Schweiz. Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht Zurich 1937.
- GÖKTÜRK, H. A. :** Türk Medenî hukuku, İkinci kitap, Aile Hukuku, üçüncü bası, Ankara 1955.
- JAEGER :** Commentaire de la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite, I - II, Genève.
- KURU, B. :** İflas Hukuku Notları, 1961.
- OĞUZOĞLU, H. C. :** Medenî hukuk. Şahsın hukuku - Aile hukuku. Beşinci bası, Ankara 1963.
- OLGAÇ :** Kazâî ve ilmî içtihatlarla Türk Kanunu Medenisi, C. I-II, İstanbul 1957.
- OSER-SCHÖNENBERGER :** Kommenter zum Schweiz. Zivilgesetzbuch, V, Das Obligationenrecht I, 1-2 Auf Zürich 1929-1936.
- PIOTET :** De l'indemnité équitable due à l'enfant majeur qui faisant ménage commun avec ses parents, leur consacre son travail ou ses revenus. SJZ, 95, Heft 16/17, s. 246 v. dv.

- POSTACIOĞLU (İ)**: İcra hukuku esaslar, İkinci bası, İstanbul 1962.
- ROSSEL-MENTHA**: Manuel du droit civil suisse t. II, 2. ème éd. 1922.
- SAYMEN-ELBİR**: Türk Borçlar Hukukunun umumî hükümleri, İstanbul 1958.
- SAYMEN-ELBİR**: Medenî hukuk, III, Aile Hukuku, İstanbul, 1957.
- SCHWARZ, A.**: Borçlar Hukuku Dersleri, C. I, İstanbul 1948.
- TANDOĞAN**: Türk Mes'uliyet Hukuku, Ankara 1961.
- TEPECİ**: Notlu ve İzahlı Türk Kanunu Medenisi, Ankara 1952-1955.
- TUNÇOMAĞ**: Borçlar Hukuku Dersleri, C. I-II, İstanbul 1961-1962.
- TUOR (TR. Descheneu)**: Le code civil Suisse, Zürich 1942.
- TUOR**: Kommentar zum Schweiz. Zivilgesetzbuch, III/2, Erbrecht, Bern 1929.
- VELİDEDEOĞLU H. V.**: Türk Medenî Hukuku, Cilt II, Aile Hukuku Cüz. 1, dördüncü bası İstanbul 1960.
- von TUHR**: Partie générale des obligations T. I-II, 1933, Lausanne (EDEGE çev. : Borçlar Hukuku, C. I-II, İstanbul 1953.
- VUILLEUMIER**: La rémunération de l'enfant majeur qui travaille pour ses parents ou les aides de ses revenus, Lausanne 1944.

PERİODİKLER :

- Adalet Dergisi (Adliye Dergisi),
 Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi,
 İleri Hukuk Dergisi,
 Journal des tribunaux,
 Recueil Office (Arrêts du Tribunal Fédéral).
 Zeitschrift des Bernischen Juristenvereins.
 Schweizerische Juristen - Zeitung (Revue suisse de jurisprudence).
 Türk İçtihatlar Külliyyatı.

KISALTMALAR CETVELİ :

- Ad. Der...** : Adalet Dergisi
Ank. Huk. Der. : Ankara Hukuk Fakültesi dergisi
aşağı ..... : aşağıda

- b.** ..... : bent
bak. ..... : bakınız
BK. ..... : Borçlar Kanunu
Böl. ..... : Bölüm
c. ..... : cilt
çev. ..... : Çevirisi
E. ..... : Esas
f. ..... : Fıkra
hak. ..... : hakkında
HD. ..... : Hukuk dairesi
HGK. ..... : Hukuk Genel Kurulu
HUMK. ..... : Hukuk Muhakemeleri usulu kanunu
İBK. ..... : İsviçre Borçlar Kanunu
İİD. ..... : İcra İflâs dairesi
İl. Huk. ..... : İleri hukuk dergisi
İMK. ..... : İsviçre Medenî kanunu.
JdT. ..... : Journal des Tribunaux
K. ..... : Karar
m. ..... : Madde
mad. ..... : Madde
MK. ..... : Türk Medenî kanunu
müt. ..... : müteakip
No. ..... : Numara
RO. ..... : Recueil Officiel (Arrêts du Tribunal Fédéral).
s. ..... : Sayfa
SJZ. ..... : Schweizerische Juristen - Zeitung (Revue suisse de jurisprudence).
T. ..... : Tome
TBK. ..... : Türk Borçlar Kanunu
TMK. ..... : Türk Medenî Kanunu
Tepeci ..... : Notlu ve izahlı Türk kanunu medenisi, Ankara 1952-1955.
Türk. İç. Kül. : Türk İçtihatlar Külliyyatı (Saymen-Elbir-Erman).
vd. ..... : ve devamı.
Yarg. ..... : Yargıtay (temyiz mahkemesi).
Yuk. ..... : Yukarıda.
ZbJV. ..... : Zeitschrift des Bernischen Juristenvereins .